

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Звіт
з педагогічної практики
аспіранта

кафедри менеджменту та економічної безпеки
(кафедра)

073 Менеджмент
(спеціальність)

Рябуха Ольга Олегівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Термін проходження практики: 03.10.2022 – 21.10.2022

Загальний обсяг годин: 90

Викладач навчальної дисципліни

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Науковий керівник:

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Затверджено на засіданні кафедри від 28.10.2022 р., протокол № 4.

Завідувач кафедри:

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Загальний відгук керівника практики

(з рекомендованою оцінкою, що використовується в ЧНУ ім. Б. Хмельницького)

Редук Олена Олегівна пройшла курс методичного керівництва педагогічної практики у період з 23 жовтня по 27 листопада за підтримки Редук Вадимихи Вікторівни. Рівень мотивації та професійної аспірації курсистки відповідає вимогам педагогічної освіти. Аспірація свідомо підготувала комплекс навчальних матеріалів, необхідних для проведення заняття; сумлінно вивчала лекції і практичні виходи з дисципліни, тематика яких була пов'язана зі сферою її наукових інтересів. Олена Олегівна постійно перебувала зі мною на зв'язку, консулювалася і радилася зі мною щодо всіх питань, які стосуються організації навчального процесу і її участі у ньому. На її ініціативу проведено лекційне та практичне заняття для студентів 4 курсу спеціальності «Бухгалтерський облік та аудит» у рамках онлайн-і практичного заняття високого рівня педагогічної майстерності. Своєю підготовкою звіту про проходження педагогічної практики. Цього наповнено і змістою фактів мого курсу, рекомендувати оцінку «Відмінно» (А, 100 балів)

Науковий керівник:

(підпис)

(прізвище, ініціали)

План проходження практики

№	Дата	Зміст роботи
1.	03.10.2022- 04.10.2022	Ознайомлення з робочими програмами дисциплін кафедри. Розробка авторської програми навчальної дисципліни, тематика якої відповідає науковим інтересам аспіранта.
2.	05.10.2022- 14.10.2022	Відвідування занять викладачів кафедри за розкладом (лекційних і практичних). Складання плану-конспекту заняття, яке відвідувалось; формування переліку позитивних і дискусійних педагогічних аспектів його проведення.
3.	17.10.2022	Обговорення з керівником практики педагогічних прийомів за результатами відвідування його занять. Написання відгуку про проведення викладачами кафедри лекційних і практичних занять.
4.	18.10.2022	Підготовка і оформлення частини звіту аспіранта про відвідування занять.
5.	19.10.2022- 20.10.2022	Розробка конспекту лекційного заняття, плану проведення практичного заняття, необхідного методичного та ілюстративного забезпечення. Обговорення з викладачем, заняття якого асистуватиме аспірант, тактики проведення заняття, демонстрація йому підготовлених матеріалів. Підготовка до лекційних занять. Проведення лекційних занять за розкладом. Підготовка до практичних занять. Проведення практичних занять.
6.	21.10.2022	Формування та заповнення відомостей про проведення занять. Збирання відгуків від викладачів кафедри про проведені лекційні і практичні заняття та захист звіту про проходження практики аспіранта.
7.	28.10.2022	Захист звіту про проходження практики аспіранта.

Перелік відвіданих занять

Дата і час проведення	Академічна група	Тема заняття	Вид занять
05.10.2022	ПУА-19	Екологічна безпека України	Лекція
07.10.2022	МО-21 магістри	Методи управління часом	Практична
10.10.2022	МО-22 магістри	Методологія HR-менеджменту	Лекція
10.10.2022	МО-22 магістри	Методологія HR-менеджменту	Практична
13.10.2022	МО-22 магістри	Стратегічне управління як напрям менеджменту	Практична
14.10.2022	ПУА-19	Економічна безпека держави	Лекція

Перелік проведених занять

Дата і час проведення	Академічна група	Тема заняття	Вид занять
21.10.2022	ПУА-20	Інформаційна безпека та кібербезпека України	Лекція
21.10.2022	ПУА-20	Інформаційна безпека та кібербезпека України	Практична

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
ННІ економіки і права
Кафедра менеджменту та економічної безпеки

ЗАТВЕРДЖЕНО
Завідувач кафедри
менеджменту та економічної безпеки
_____ / **С. А. Назаренко**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ»

1. Загальна інформація про курс

Назва курсу, мова викладання	НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ Курс викладається українською
Статус дисципліни	Обов'язкова
Викладачі	Зачосова Наталія Володимирівна, д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту та економічної безпеки
Код класу /	v6rlstp
Корпоративна пошта / E-mail:	natazachosova@vu.cdu.edu.ua
Затвердження та перегляд робочої навчальної програми	-

2. Анотація до курсу

Навчальна дисципліна «Національна безпека держави» є курсом циклу професійної та практичної підготовки фахівця з публічного управління. Вивчення її рекомендується планувати у п'ятому семестрі.

3. Мета та цілі курсу

Мета курсу ознайомлення студентів із основними теоретичними положеннями політики національної безпеки та нормативно-правовими актами, що регламентують суспільні відносини в цій сфері; сформування повного й системного уявлення про національну безпеку та її структуру; формування глибоких знань і практичних умінь щодо розробки та управління системою національної безпеки України; ознайомлення магістрів з особливостями, принципами, задачами та методами публічного управління у сфері національної безпеки.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Національна безпека держави» передбачено: оволодіння теоретичними знаннями з питань публічного адміністрування в сфері національної безпеки; формування у студентів комплексного уявлення про основні цілі, завдання та ключові напрямки державної політики України в сфері національної безпеки, вміння і навичок самостійного пошуку шляхів її реалізації з метою забезпечення національних інтересів і безпеки держави, суспільства та окремих громадян.

4. Компетентності та очікувані результати навчання

Навчальна дисципліна «Національна безпека держави» забезпечує формування таких компетентностей, передбачених освітньою програмою підготовки бакалаврів спеціальності: 281 Публічне управління та адміністрування

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері публічного управління та адміністрування або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та наукових методів відповідної галузі і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК2. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК3. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).

Фахові компетентності (визначені стандартом та освітньою програмою компетентності, формування яких забезпечує ця навчальна дисципліна)

ФК1. Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів.

ФК2. Здатність розробляти тактичні та оперативні плани управлінської діяльності.

ФК3. Здатність готувати проекти управлінських рішень та їх впроваджувати.

ФК4. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування.

ФК5. Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, програмними результатами вивчення дисципліни «Національна безпека держави» є такі:

ПРН1. Застосовувати норми та правила професійного спілкування українською мовою.

ПРН2. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.

ПРН3. Уміти налагодити комунікацію між громадянами та органами державної влади і місцевого самоврядування.

5. Обсяг і характеристика курсу

Найменування показників	Характеристика навчального курсу	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Освітня програма, спеціальність	Менеджмент, 073 Менеджмент	Менеджмент, 073 Менеджмент
Рік навчання	3	3
Семестр вивчення	5	5
обов'язкова /вибіркова	обов'язкова	обов'язкова
Кількість кредитів ЄКТС	6	6
Загальний обсяг годин	180	180
Кількість годин навчальних занять	60	12
Лекційні заняття	28	6
Практичні заняття	32	6
Семінарські заняття	0	0
Лабораторні заняття	0	0
Самостійна та індивідуальна робота	120	168
Форма підсумкового контролю	екзамен	екзамен

6. Пререквізити курсу

Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін «Публічна служба», «Соціально-економічний розвиток», «Міжнародні економічні відносини».

7. Технічне забезпечення

Вивчення курсу не потребує використання програмного забезпечення, крім загальнонавчаних офісних програм та онлайн-сервісів.

8. Політика курсу

Письмові роботи. Очікується, що студенти виконають декілька видів письмових робіт (доповіді, підготовка презентацій). У випадку якщо студент не отримав протягом семестру необхідну кількість балів для допуску до екзамену, він може виконати передбачені програмою завдання, узгодивши з викладачем терміни виконання.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів можуть бути кваліфіковані як академічна недоброчесність. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату.

Відвідування занять. Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Допускається 1 пропуск з поважних причин, який не впливатиме на систему оцінювання. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усі строків визначених для виконання усі видів письмових робіт, передбачених курсом.

9. Схема курсу

Тема, основні питання / завдання	Розподіл годин за темами та формам и занять (денна/за очна)	Форми та методи проведення	Література. Ресурси в інтернеті	Завдання для самостійної роботи, год.	Форма контролю, бали
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ					
Лекція 1. Національна безпека України: основні категорії та поняття 1. Політика національної безпеки: поняття, структура, принципи формування 2. Національна безпека як правова категорія 3. Генезис загальної теорії національної безпеки 4. Поняття та зміст системи національної безпеки 5. Структура системи національної безпеки та її характеристика	2 / 1	Лекція-візуалізація (з використанням презентації)	1, 2, 11, 32-36, 38, 39, 42, 45, 58	1. Інтереси суспільства, функції держави, права, свободи та обов'язки людини і громадянина у сфері національної безпеки (2 год.). 2. Правові основи захисту прав і безпеки людини та громадянина (2 год.). 3. Співвідношення прав суспільства на безпеку та прав людини і громадянина (2 год.). 4. Проблеми правового визначення пріоритетів національних інтересів (2 год.). 5. Принципи забезпечення захисту життєво важливих інтересів людини і громадянина,	Опитування на практичному занятті (0-2 балів)

				суспільства і держави від зовнішніх та внутрішніх загроз національній безпеці України (2 год.).	
<p>Лекція 2. Система забезпечення національної безпеки</p> <p>1. Формування та реалізація державної політики з питань національної безпеки</p> <p>2. Об'єкти та суб'єкти забезпечення національної безпеки</p> <p>3. Принципи системи забезпечення національної безпеки та їх характеристика</p> <p>4. Роль держави і права у забезпеченні національної безпеки</p> <p>5. Основні напрями підвищення ефективності системи забезпечення національної безпеки</p>	2	Лекція-візуалізація (з використанням презентації)	1, 2, 11, 24, 25, 30, 32-36, 39, 42, 45, 47, 48, 56, 66, 67	<p>1. Становлення і розвиток системи забезпечення національної безпеки (2 год.).</p> <p>2. Становлення і розвиток системи державного управління у сфері національної безпеки, стратегія і тактика забезпечення національної безпеки (2 год.).</p> <p>3. Протидія міжнародному тероризму як фактор забезпечення національної безпеки (2 год.).</p> <p>4. Зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на систему забезпечення національної безпеки (2 год.).</p>	Перевірка виконаних завдань (0-2 балів)
<p>Практичне заняття 1. Система забезпечення національної безпеки</p> <p>1. Формування та реалізація державної політики з питань національної безпеки</p> <p>2. Об'єкти та суб'єкти забезпечення національної безпеки</p> <p>3. Принципи системи забезпечення національної безпеки та їх характеристика</p> <p>4. Роль держави і права у забезпеченні національної безпеки</p> <p>5. Основні напрями підвищення ефективності системи забезпечення національної безпеки</p>	2	Презентація рефератів та їх обговорення		<p>1. Підготувати презентацію для доповіді відповідно до плану практичного заняття (2 год.).</p> <p>2. Виконання завдань для самостійної роботи (2 год.).</p>	<p>Завдання 1: 0-2 балів</p> <p>Завдання 2: 0-1 балів</p>
<p>Лекція 3. Нормативно-правове забезпечення національної безпеки</p> <p>1. Поняття та зміст нормативно-правового забезпечення національної безпеки</p> <p>2. Загальна характеристика Закону України «Про національну безпеку України»</p> <p>3. Стратегія національної безпеки України в сучасних умовах: завдання та проблеми реалізації</p>	2	Лекція-візуалізація (з використанням презентації)	1, 2, 8, 11, 12, 15, 17, 24, 25, 30-36, 38, 39	<p>1. Два рівні нормативної бази, якою керується система забезпечення національної безпеки (2 год.).</p> <p>2. Нормотворчість в системі забезпечення національної безпеки: її цілі та завдання (2 год.).</p>	Доповідь на практичному занятті (0-2 балів)

4. Гарантії забезпечення національної безпеки					
Лекція 4. Сучасний стан та загрози національній безпеці 1. Національна безпека України в сучасних умовах: ризики та фактори впливу 2. Вплив соціально-економічних, інформаційних та політичних чинників на забезпечення національної безпеки 3. Сучасна ситуація в сфері забезпечення національної безпеки, пріоритетні завдання 4. Виклики та загрози національній безпеці 5. Стратегічні завдання держави у сфері національної безпеки	2	Лекція-візуалізація (з використанням презентації)	1, 2, 11, 24, 25, 32-36, 42, 45, 47, 51, 52, 56, 67	1. Оцінка стану забезпеченості національної безпеки України (2 год.). 2. Публічне управління в сфері національної безпеки (2 год.). 3. Шляхи вдосконалення системи національної безпеки (2 год.). 4. Захист конституційних прав людини та гарантування її особистої безпеки в умовах сучасних викликів та загроз (2 год.).	Опитування на практичному занятті (0-2 балів)
Лекція 5. Публічне адміністрування у сфері національної безпеки 1. Національна безпека як об'єкт публічного адміністрування 2. Публічне управління у сфері національної безпеки: суб'єкти та характеристика їх основних функцій 3. Принципи публічного управління у сфері національної безпеки 4. Державне управління у сфері національної безпеки 5. Організація та особливості державного управління у сфері національної безпеки 6. Державне управління національною безпекою: суб'єкти, об'єкти, функції та критерії ефективності	2 / 1	Лекція-візуалізація (з використанням презентації)	4, 11, 24, 25, 32-36, 39, 41, 47, 48, 56, 57, 60, 61, 64, 65 67, 73	1. Поняття публічного управління у сфері національної безпеки (1 год.). 2. Теоретичні та правові засади публічного адміністрування національно-безпекою сферою (1 год.). 3. Поняття та зміст правової категорії «національно-безпечна сфера» (1 год.). 4. Стан наукових досліджень публічного адміністрування у сфері національної безпеки (1 год.). 5. Публічне адміністрування у сфері національної безпеки як об'єкт законодавчого регулювання (1 год.). 6. Нормативно-правові акти, які регулюють діяльність суб'єктів публічного управління у сфері національної безпеки (1 год.). 7. Мета державного управління у сфері національної безпеки (1 год.). 8. Загальна система суб'єктів гарантування національної безпеки (1 год.). 9. Механізм гарантування національної безпеки України (2 год.).	Перевірка виконаних завдань (0-2 балів)
Практичне заняття 2. Публічне адміністрування у сфері національної	2 / 1	Вільна дискусія		1. Підготувати усну доповідь відповідно до плану практичного заняття (2 год.)	Завдання 1: 0-2 балів

<p align="center">безпеки</p> <p>1. Національна безпека як об'єкт публічного адміністрування</p> <p>2. Публічне управління у сфері національної безпеки: суб'єкти та характеристика їх основних функцій</p> <p>3. Принципи публічного управління у сфері національної безпеки</p> <p>4. Державне управління у сфері національної безпеки</p> <p>5. Організація та особливості державного управління у сфері національної безпеки</p> <p>6. Державне управління національною безпекою: суб'єкти, об'єкти, функції та критерії ефективності</p>				<p>2. Виконання завдань для самостійної роботи (2 год.)</p>	<p>Завдання 2: 0-1 бали</p>
<p>Лекція 6. Національна та міжнародна безпека: сутність, типологія, пріоритети</p> <p>1. Вплив міжнародної обстановки на Україну</p> <p>2. Правові основи становлення і розвитку систем колективної та міжнародної безпеки</p> <p>3. Правовий статус міжнародних організацій в галузі безпеки за участі України; їх завдання, компетенція, форми та методи діяльності</p>	<p align="center">2</p>	<p align="center">Лекція-візуалізація (з використанням презентації)</p>	<p align="center">1, 2, 6, 11, 12, 15, 16, 24, 25, 30-36, 38, 39, 42, 57, 58, 70, 73</p>	<p>1. Досвід правового регулювання у сфері національної безпеки країн-членів Європейського Союзу та інших іноземних держав (2 год.).</p> <p>2. Адаптація національного законодавства у сфері національної безпеки до правових стандартів країн-членів Європейського Союзу та Організації Північноатлантичного договору (2 год.).</p>	<p align="center">Доповідь на практичному занятті (0-2 балів)</p>
<p>Практичне заняття 3. Національна та міжнародна безпека: сутність, типологія, пріоритети</p> <p>1. Вплив міжнародної обстановки на Україну</p> <p>2. Правові основи становлення і розвитку систем колективної та міжнародної безпеки</p> <p>3. Правовий статус міжнародних організацій в галузі безпеки за участі України; їх завдання, компетенція, форми та методи діяльності</p>	<p align="center">2 / 1</p>	<p align="center">Презентація рефератів та їх обговорення</p>		<p>1. Підготувати презентацію для доповіді відповідно до плану практичного заняття (2 год.).</p> <p>2. Виконання завдань для самостійної роботи (2 год.).</p>	<p align="center">Завдання 1: 0-2 балів Завдання 2: 0-2 балів</p>
<p>Модульна контрольна робота</p>	<p align="center">2</p>	<p align="center">Розгорнута відповідь на питання</p>		<p>Повторити навчальний матеріал тем 1-6 (4 год.)</p>	<p align="center">10 балів</p>

Всього балів за змістовим модулем 1					30
Всього годин за змістовим модулем 1	28 / 4				
Лекцій	12 / 2				
Практичних занять	16 / 2				
Лабораторних занять	0				
Самостійна робота	60 / 84				
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СИСТЕМА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ					
<p>Лекція 7. Економічна безпека</p> <p>1. Поняття та зміст економічної безпеки</p> <p>2. Характеристика сучасних загроз економічній безпеці</p> <p>3. Система забезпечення економічної безпеки</p> <p>4. Сутність та структура продовольчої безпеки держави</p> <p>5. Енергетична безпека України як одна з найважливіших складових національної безпеки країни</p>	4 / 1	Лекція-візуалізація (з використанням презентації)	1-4, 6, 11, 24, 25, 28-30, 32-37, 50, 51, 56, 69, 71	<p>1. Характерні особливості економічної безпеки (2 год.).</p> <p>2. Виклики, ризики, загрози економічній безпеці (2 год.).</p> <p>3. Пріоритетні напрями та заходи забезпечення економічної безпеки (2 год.).</p> <p>4. Система індикаторів енергетичної безпеки України (2 год.).</p>	Опитування на практичному занятті (0-2 балів)
<p>Практичне заняття 4. Економічна безпека</p> <p>1. Поняття та зміст економічної безпеки</p> <p>2. Характеристика сучасних загроз економічній безпеці</p> <p>3. Продовольча безпека як різновид економічної та складова соціальної безпеки</p> <p>4. Система національних інтересів у продовольчій сфері</p> <p>5. Особливості розвитку та шляхи забезпечення продовольчої безпеки України</p> <p>6. Основні загрози енергетичній безпеці України, їх класифікація</p>	2 / 1	Вільна дискусія		<p>1. Підготувати усну доповідь відповідно до плану практичного заняття (2 год.).</p> <p>2. Виконання завдань для самостійної роботи (2 год.).</p>	<p>Завдання 1: 0-1 балів</p> <p>Завдання 2: 0-1 бали</p>
<p>Лекція 8. Інформаційна безпека</p> <p>1. Поняття та зміст інформаційної безпеки</p> <p>2. Поняття та характеристика національного інформаційного простору України як відкритої системи</p> <p>3. Національна інформаційна могутність держави як засіб реалізації її національних</p>	4 / 1	Лекція-візуалізація (з використанням презентації)	1, 2, 9, 11, 14, 20, 24, 25, 30, 32-36, 40, 43, 44, 49, 52, 59, 61, 62	<p>1. Громадянин, суспільство, держава як головні об'єкти інформаційної безпеки (2 год.).</p> <p>2. Структурно-функціональні властивості національного інформаційного простору та зовнішнього і внутрішнього його середовища (2 год.).</p>	Перевірка виконаних завдань (0-2 балів)

<p>інтересів</p> <p>4. Поняття засобів масової інформації та основні складові їх системи</p> <p>5. Характеристика загроз інформаційній безпеці системи державного управління</p> <p>6. Основні принципи забезпечення національної інформаційної безпеки</p>				<p>3. Теоретичні аспекти формування та функціонування системи забезпечення інформаційної безпеки України (2 год.).</p>	
<p>Практичне заняття 5. Інформаційна безпека</p> <p>1. Поняття та зміст інформаційної безпеки</p> <p>2. Поняття та характеристика національного інформаційного простору України як відкритої системи</p> <p>3. Безпека масової інформаційної сфери як різновид національної інформаційної безпеки</p> <p>4. Друковані засоби масової інформації та інформаційний простір України</p> <p>5. Електронні засоби масової інформації та національний інформаційний простір України</p> <p>6. Інформаційні агентства України</p> <p>7. Система забезпечення інформаційної безпеки України: складові елементи та організаційно-правові засади її функціонування</p> <p>8. Сутність, головні напрями та способи державної інформаційної політики в Україні.</p>	<p>2 / 1</p>	<p>Презентація рефератів та їх обговорення</p>		<p>1. Підготувати презентацію для доповіді відповідно до плану практичного заняття (2 год.).</p> <p>2. Виконання завдань для самостійної роботи (2 год.).</p>	<p>Завдання 1: 0-1 балів</p> <p>Завдання 2: 0-1 балів</p>
<p>Лекція 9. Науково-технологічна безпека</p> <p>1. Науково-технологічна безпека в системі національної безпеки держави</p> <p>2. Об'єкти та суб'єкти науково-технологічної безпеки держави</p> <p>3. Освіта і наука України: її сучасний стан і тенденції розвитку</p> <p>4. Система забезпечення науково-технологічної безпеки</p>	<p>2 / 1</p>	<p>Лекція-візуалізація (з використанням презентації)</p>	<p>2, 10, 11, 21, 22, 24, 25, 30, 32-36, 39, 41, 54, 56, 65, 72</p>	<p>1. Вступ сучасної цивілізації у постіндустріальну епоху (2 год.).</p> <p>2. Практична реалізація Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки (2 год.).</p> <p>3. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021 – 2031 роки: основні пропозиції, рекомендації (2 год.).</p> <p>4. Індикатори та порогові рівні науково-</p>	<p>Доповідь на практичному занятті (0-2 балів)</p>

<p>5. Критерії науково-технологічної безпеки 6. Місце та роль науки і технологій в житті сучасного суспільства 7. Критерії науково-технологічної безпеки</p>				технологічної безпеки (2 год.).	
<p>Лекція 10. Воєнна безпека 1. Воєнна безпека в системі національної безпеки 2. Поняття «воєнна безпека» та його сутність 3. Правові засади забезпечення воєнної безпеки України 4. Мета і напрями забезпечення воєнної безпеки держави 5. Виклики та загрози воєнній безпеці України 6. Система воєнної безпеки України, умови її формування 7. Основні напрями державної політики у воєнній сфері національної безпеки 8. Заходи зі зміцнення воєнної безпеки України</p>	2	Лекція-візуалізація (з використанням презентації)	1, 2, 5, 8, 11, 12, 15-18, 23-25, 27, 30-36, 38, 55, 56, 60, 63, 66, 67, 73	<p>1. Різниця між поняттями «воєнна безпека» та «військова безпека» (1 год.). 2. Нормативно-правове забезпечення воєнної безпеки (1 год.). 3. Обороздатність як фактор національної безпеки (1 год.). 4. Важливість питань національної безпеки у більшості країн світу (1 год.). 5. Стан воєнної безпеки як складова національної безпеки (2 год.).</p>	Опитування на практичному занятті (0-2 балів)
<p>Лекція 11. Соціальна безпека 1. Поняття соціальної безпеки держави, її системна сутність та структурні рівні 2. Об'єкти та суб'єкти соціальної безпеки держави 3. Етнополітика як складова внутрішньої політики та системи національної безпеки держави 4. Основні чинники соціальної безпеки 5. Соціальна безпека в системі національної безпеки держави 6. Основні загрози соціальній безпеці та способи протидії їм 7. Соціальна структура і політика в контексті забезпечення національної безпеки держави 8. Нація та держава як суб'єкти</p>	2 / 1	Лекція-візуалізація (з використанням презентації)	1, 2, 4, 7, 11, 18, 19, 24, 25, 30, 32-36, 38, 41, 47, 53, 65, 68	<p>1. Суть соціальної структури суспільства як основи політичного життя та національної безпеки держави (2 год.). 2. Великі соціальні групи як суб'єкти національної безпеки держави (2 год.). 3. Національні відносини в багатонаціональних державах як індикатор стану національної безпеки держави (2 год.).</p>	Перевірка виконаних завдань (0-2 балів)

національної безпеки держави 9. Соціальні гарантії в системі соціальної безпеки держави					
Практичне заняття 6. Соціальна безпека 1. Поняття соціальної безпеки держави, її системна сутність та структурні рівні 2. Об'єкти та суб'єкти соціальної безпеки держави 3. Етнополітика як складова внутрішньої політики та системи національної безпеки держави 4. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні 5. Основні загрози соціальній безпеці та способи протидії їм 6. Напрями підвищення соціальної безпеки України 7. Соціальний захист і соціальна безпека	1 / 1	Вільна дискусія		1. Підготувати усну доповідь відповідно до плану практичного заняття (2 год.). 2. Виконання завдань для самостійної роботи (2 год.).	Завдання 1: 0-1 балів Завдання 2: 0-1 бали
Лекція 12. Екологічна безпека 1. Екологічна безпека: поняття, зміст, системна сутність, структурні рівні та форми 2. Чинники, що впливають на рівень забезпечення екологічної безпеки 3. Основні принципи екологічної безпеки 4. Об'єкти та суб'єкти екологічної безпеки держави 5. Правове регулювання екологічних прав людини 6. Критерії екологічної безпеки 7. Система забезпечення екологічної безпеки	2	Лекція-візуалізація (з використанням презентації)	1, 2, 11, 13, 24-26, 30, 32-36, 41, 45, 50	1. Фактори, які впливають на екологічну безпеку (1 год.). 2. Оцінка рівня сучасного стану екологічної безпеки України (1 год.). 3. Екологічна безпека в системі національної безпеки держави (1 год.). 4. Національні інтереси України в екологічній сфері (1 год.). 5. Глобальні проблеми людства та місце в них екологічних проблем (2 год.).	Доповідь на практичному занятті (0-2 балів)
Практичне заняття 7. Екологічна безпека 1. Екологічна безпека: поняття, зміст, системна сутність, структурні рівні та форми 2. Джерела екологічної безпеки 3. Основні принципи екологічної безпеки	1 / 1	Презентація рефератів та їх обговорення		1. Підготувати презентацію для доповіді відповідно до плану практичного заняття (2 год.). 2. Виконання завдань для самостійної роботи (2 год.).	Завдання 1: 0-1 балів Завдання 2: 0-1 балів

4. Правове регулювання екологічних прав людини 5. Загрози екологічній безпеці на національному та міжнародному рівнях 6. Індикатори та порогові рівні екологічної безпеки 7. Аварія на Чорнобильській АЕС як приклад значущості екологічних проблем у житті суспільства					
Модульна контрольна робота	2	Розгорнута відповідь на питання		Повторити навчальний матеріал тем 7-12 (4 год.)	10 балів
Всього балів за змістовим модулем 2					30
Всього годин за змістовим модулем 2	32 / 8				
Лекцій	16 / 4				
Практичних занять	16 / 4				
Лабораторних занять	0				
Самостійна робота	60 / 84				
Підсумковий контроль: екзамен		Тестування			40

10. Система оцінювання та вимоги

Навчальні досягнення студентів оцінюються за 100-бальною системою з відповідністю у національній («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») і шкалою оцінок ЄКТС (А, В, С, D, E, FX, F) шкалах. На поточний контроль відводиться 60 балів, на підсумковий контроль (екзамен) – 40 балів.

Оцінювання поточної успішності студентів на окремих навчальних заняттях та за виконання завдань самостійної роботи визначається диференційовано, відповідно до рівня складності завдань, та встановлюється в межах від 0 до 2 балів.

Виконання модульних контрольних робіт, завдань самостійної роботи та індивідуальних завдань є обов'язковим. До їх виконання допускаються всі студенти. Студент, який не виконав поточних завдань, не підготувався до практичних занять, отримує 0 балів / не отримує жодного бала. Поточну заборгованість, пов'язану з непередбаченою або недостатньою підготовленістю до навчальних занять, студент повинен ліквідувати шляхом виконання у визначений термін завдань, передбачених програмою. За виконані завдання нараховуються від 0 до 2 балів.

Студенти, які за результатами поточного контролю набрали менше 20 балів, вважаються такими, що мають академічну заборгованість, ліквідація якої є обов'язковою. Студенти, які не мають академічної заборгованості за результатами поточного контролю, допускаються до екзамену.

11. Критерії оцінювання успішності навчання

1. Завданням **поточного контролю** є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу шляхом усного та письмового опитування, аналіз виконання завдань індивідуальної та самостійної роботи, умінь самостійно опрацьовувати тексти, складання конспекту, здатності публічно, письмово чи в електронному форматі представляти певний матеріал та ін.

Критеріями оцінювання у ході поточного контролю є:

а) під час поточної аудиторної роботи на лекційних та практичних заняттях:

- активна участь у дискусіях та пропонування форм роботи на лекційних та практичних заняттях;
- доповнення та запитання на лекційних та практичних заняттях.

б) при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладення, культура мовлення;
- впевненість, емоційність та аргументованість;
- використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань, інтернет-ресурсів тощо);
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки.

в) при виконанні письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, систематичність, логічна послідовність;
- підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки, різних технічних засобів (плівок, слайдів, приладів, схем тощо).

г) при виконанні завдань для самостійної та індивідуальної роботи:

- повнота виконання завдання;
- творчість та самостійність виконання.

2. Критерії оцінювання **модульної контрольної роботи**. Модульна контрольна робота містить 10 завдань, кожне з яких оцінюється за 10 бальною системою за шкалою:

Бали	Критерії оцінювання
9-10	Студент виконав завдання правильно, роботу оформлено належним чином або ж допущено незначні недоліки у оформленні
7-8	Студент виконав завдання правильно, але допущено несуттєві неточності
5-6	Студент при виконанні завдання допустив незначні помилки, які не вплинули на розв'язок або незначно його спотворили
3-4	Студент продемонстрував схему виконання завдання, але при допусках грубі помилки або не може виконати той чи інший етап розв'язування
1-2	Студентом зроблені певні спроби розв'язання завдання, в розв'язку є раціональні зерна, але завдання в цілому виконано неправильно, допущені грубі помилки

3. Завданням **підсумкового контролю** (екзамену) є комплексна діагностика результатів навчання, глибини засвоєння студентом програмного матеріалу з навчальної дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими його змістовими модулями, здатності до творчого використання набутих знань. Екзамен проводиться у формі розгорнутої відповіді на 3 теоретичні питання. Критерії оцінювання усної відповіді на теоретичне питання білета:

Бали	Критерії оцінювання
від 33 до 40 балів	відповідь повна і зміст відповіді студента повністю відповідає сутності поставленого запитання
від 24 до 32 балів	студент виконує всі завдання без грубих помилок
від 17 до 24 балів	студент допускає грубі помилки і всі питання виконані менш ніж на половину
не більше 16 балів	при невиконанні хоча б одного завдання білету

12. Перелік питань для підсумкового контролю

1. Політика національної безпеки: поняття, структура, принципи формування
2. Національна безпека як правова категорія
3. Генезис загальної теорії національної безпеки
4. Поняття та зміст системи національної безпеки
5. Структура системи національної безпеки та її характеристика
6. Формування та реалізація державної політики з питань національної безпеки
7. Об'єкти та суб'єкти забезпечення національної безпеки
8. Принципи системи забезпечення національної безпеки та їх характеристика
9. Роль держави і права у забезпеченні національної безпеки
10. Основні напрями підвищення ефективності системи забезпечення національної безпеки
11. Поняття та зміст нормативно-правового забезпечення національної безпеки
12. Загальна характеристика Закону України «Про національну безпеку України»
13. Стратегія національної безпеки України в сучасних умовах: завдання та проблеми реалізації
14. Гарантії забезпечення національної безпеки
15. Національна безпека України в сучасних умовах: ризики та фактори впливу
16. Вплив соціально-економічних, інформаційних та політичних чинників на забезпечення національної безпеки
17. Сучасна ситуація в сфері забезпечення національної безпеки, пріоритетні завдання
18. Виклики та загрози національній безпеці
19. Стратегічні завдання держави у сфері національної безпеки
20. Національна безпека як об'єкт публічного адміністрування
21. Публічне управління у сфері національної безпеки: суб'єкти та характеристика їх основних функцій
22. Принципи публічного управління у сфері національної безпеки
23. Державне управління у сфері національної безпеки
24. Організація та особливості державного управління у сфері національної безпеки

25. Державне управління національною безпекою: суб'єкти, об'єкти, функції та критерії ефективності
26. Вплив міжнародної обстановки на Україну
27. Правові основи становлення і розвитку систем колективної та міжнародної безпеки
28. Правовий статус міжнародних організацій в галузі безпеки за участі України; їх завдання, компетенція, форми та методи діяльності
29. Поняття та зміст економічної безпеки
30. Характеристика сучасних загроз економічній безпеці
31. Система забезпечення економічної безпеки
32. Сутність та структура продовольчої безпеки держави
33. Енергетична безпека України як одна з найважливіших складових національної безпеки країни
34. Поняття та зміст інформаційної безпеки
35. Поняття та характеристика національного інформаційного простору України як відкритої системи
36. Національна інформаційна могутність держави як засіб реалізації її національних інтересів
37. Поняття засобів масової інформації та основні складові їх системи
38. Характеристика загроз інформаційній безпеці системи державного управління
39. Основні принципи забезпечення національної інформаційної безпеки
40. Науково-технологічна безпека в системі національної безпеки держави
41. Об'єкти та суб'єкти науково-технологічної безпеки держави
42. Освіта і наука України: її сучасний стан і тенденції розвитку
43. Система забезпечення науково-технологічної безпеки
44. Критерії науково-технологічної безпеки
45. Місце та роль науки і технологій в житті сучасного суспільства
46. Критерії науково-технологічної безпеки
47. Воєнна безпека в системі національної безпеки
48. Поняття «воєнна безпека» та його сутність
49. Правові засади забезпечення воєнної безпеки України
50. Мета і напрями забезпечення воєнної безпеки держави
51. Виклики та загрози воєнній безпеці України
52. Система воєнної безпеки України, умови її формування
53. Основні напрями державної політики у воєнній сфері національної безпеки
54. Заходи зі зміцнення воєнної безпеки України
55. Поняття соціальної безпеки держави, її системна сутність та структурні рівні
56. Об'єкти та суб'єкти соціальної безпеки держави
57. Етнополітика як складова внутрішньої політики та системи національної безпеки держави
58. Основні чинники соціальної безпеки

59. Соціальна безпека в системі національної безпеки держави
60. Основні загрози соціальній безпеці та способи протидії їм
61. Соціальна структура і політика в контексті забезпечення національної безпеки держави
62. Нація та держава як суб'єкти національної безпеки держави
63. Соціальні гарантії в системі соціальної безпеки держави
64. Екологічна безпека: поняття, зміст, системна сутність, структурні рівні та форми
65. Чинники, що впливають на рівень забезпечення екологічної безпеки
66. Основні принципи екологічної безпеки
67. Об'єкти та суб'єкти екологічної безпеки держави
68. Правове регулювання екологічних прав людини
69. Критерії екологічної безпеки
70. Система забезпечення екологічної безпеки

Список рекомендованої літератури / інтернет-ресурси / нормативні документи

Нормативно-правові акти

1. Декларація про державний суверенітет України : Декларація від 16 липня 1990 р. № 55-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12>. (дата звернення: 04.10.2022).
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.10.2022).
3. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28 січня 2021 р. № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20>. (дата звернення: 04.10.2022).
4. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23 березня 2000 р. № 1602-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>. (дата звернення: 04.10.2022).
5. Про Державну спеціальну службу транспорту : Закон України від 5 лютого 2004 р. № 1449-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1449-15>. (дата звернення: 04.10.2022).
6. Про економічну самостійність Української РСР : Закон Української РСР від 3 серпня 1990 р. № 142-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-12>. (дата звернення: 04.10.2022).
7. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 23 вересня 1999 р. № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>. (дата звернення: 04.10.2022).
8. Про Збройні Сили України : Закон України від 6 грудня 1991 р. № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>. (дата звернення: 04.10.2022).
9. Про інформаційні агентства : Закон України від 28 лютого 1995 р. № 74/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 04.10.2022).
10. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>. (дата звернення: 04.10.2022).

11. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>. (дата звернення: 04.10.2022).
12. Про оборону України : Закон України від 6 грудня 1991 р. № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>. (дата звернення: 04.10.2022).
13. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19>. (дата звернення: 04.10.2022).
14. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>. (дата звернення: 04.10.2022).
15. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 5 березня 1998 р. № 183/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 04.10.2022).
16. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18>. (дата звернення: 04.10.2022).
17. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>. (дата звернення: 04.10.2022).
18. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20 грудня 1991 р. № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>. (дата звернення: 04.10.2022).
19. Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 р. № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 04.10.2022).
20. Доктрина інформаційної безпеки України : Указ Президента України від 25 лютого 2017 року № 47/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text>. (дата звернення: 04.10.2022).
21. Про Національну доктрину розвитку освіти : Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>. (дата звернення: 04.10.2022).
22. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>. (дата звернення: 04.10.2022).
23. Про Стратегію воєнної безпеки України : Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0022525-21>. (дата звернення: 04.10.2022).
24. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019>. (дата звернення: 04.10.2022).
25. Стратегія національної безпеки України. Безпека людини – безпека країни : Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n7>. (дата звернення: 04.10.2022).
26. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки : Постанова Верховної Ради України від 5 березня 1998 р. № 188/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188/98-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 04.10.2022).

27. Про затвердження Воєнно-медичної доктрини України : постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2018 р. № 910. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/910-2018-%D0%BF>. (дата звернення: 04.10.2022).

28. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#n25>. (дата звернення: 04.10.2022).

29. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>. (дата звернення: 04.10.2022).

30. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004. (дата звернення: 04.10.2022).

31. Північноатлантичний договір від 4 квітня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008. (дата звернення: 04.10.2022).

Основна

32. Глобальна та національна безпека: підручник / авт. кол. : В. І. Абрамов, Г. П. Ситник, В. Ф. Смолянук та ін. ; за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ : НАДУ, 2016. 784 с.

33. Основи стратегії національної безпеки та оборони держави : підруч. для використання у навч.-вихов. процесі / О. П. Дузь-Крятченко та ін. ; за заг. ред. В. М. Телеліма. Київ : НУОУ, 2015. 620 с.

34. Практичні аспекти стратегічного планування в умовах глобальних загроз національній безпеці та міжнародній стабільності: навч. посіб. / В. І. Абрамов, А. В. Дацюк, М. М. Шевченко та ін.; за заг. ред. Ю. В. Мельника, Л. М. Шипілової. Київ : НАДУ, 2018. 128 с.

35. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): підручник. Київ : НАДУ, 2012. 344 с.

36. Ситник Г. П., Орел М. Г. Публічне управління у сфері національної безпеки: підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. Київ : Видавець Кравченко Я. О. 2020. 360 с.

Додаткова

37. Акімова Л. М. Становлення системи економічної безпеки держави в Україні: сутність, рівні, складники. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2018. № 1(19). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2018_1_3 (дата звернення: 04.10.2022).

38. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України : монографія. Київ : Талком, 2017. 576 с.

39. Богущкий П. П. Концептуальні засади права національної безпеки України : монографія. Київ-Одеса : Фенікс, 2020. 376 с.

40. Бондаренко В. О., Литвиненко О. В. Інформаційна безпека сучасної держави: концептуальні роздуми. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 5. С. 95-101. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2021/17.pdf. (дата звернення: 04.10.2022).

41. Бондаренко К. В. Публічне адміністрування національною безпекою сферою в Україні: теоретико-правові та організаційні засади : монографія. Київ : Фенікс, 2019. 406 с.

42. Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці. Київ : НІСД, 2016. 528 с.

43. Гаврильців М. Т. Інформаційна безпека держави у системі національної безпеки України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 200-203. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/2927>. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2018_1_3

44. Грабар Н. С. Інформаційна безпека в умовах становлення глобального інформаційного суспільства. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 7. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1461> (дата звернення: 04.10.2022).

45. Данільян О. Г., Дзьобань О. П., Панов М. І. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації: монографія. Харків : Фоліо, 2020. 285 с.
46. Данільян О. Г., Дзьобань О. П. Національна безпека в контексті євроатлантичної інтеграції України: філософська рефлексія. *Філософія*. 2020. Т. 1. № 44. С. 8-22. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/18269> (дата звернення: 04.10.2022).
47. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення : монографія / Криштанович М. Ф., Пушак Я. Я., Флейчук М. І., Франчук В. І. Львів : Сполом, 2020. 418 с.
48. Сухонос В., Сухонос В. Державний механізм забезпечення національної безпеки: інституціонально-правова та технологічна парадигми : монографія. Суми : ПФ «Видавництво «Університетська книга», 2019. 288 с.
49. Доронін І. М. Національна безпека України в інформаційну епоху: правові аспекти : монографія. Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2019. 434 с
50. Екологічна безпека та економіка : монографія / Сокур М. І., Шмандій В. М., Бабець Є. К., Білецький В. С., Мельнікова І. Є., Харламова О. В., Шелудченко Л. С. Кременчук, ПП Щербатих О. В., 2020. 240 с.
51. Онищенко С. В., Пугач О. А. Загрози економічній безпеці України: сутність, оцінювання та механізм упередження : монографія. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 337 с.
52. Ільницька У. Інформаційна безпека України: сучасні виклики, загрози та механізми протидії негативним інформаційно-психологічним впливам. *Політичні науки*. 2016. Т. 2. № 1. С. 27-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hv_2016_2_1_7. (дата звернення: 04.10.2022).
53. Кальницька М. А. Соціальна безпека: поняття та рівні дослідження. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 17. С. 566-571. URL: <http://global-national.in.ua/issue-17-2017/26-vipusk-16-kviten-2017-r-2/3178-kalnitska-m-a-sotsialna-bezpeka-ponyattya-ta-rivni-doslidzhennya>. (дата звернення: 04.10.2022).
54. Лойко В. В. Технологічна безпека як складова економічної безпеки. *Ефективна економіка*. 2015. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4040>. (дата звернення: 04.10.2022).
55. Луценко Ю. В. Поняття та зміст воєнної безпеки України у світлі сучасних викликів та загроз. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2018. Вип. 137. С. 33-47. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/3650/3318> (дата звернення: 04.10.2022).
56. Методика оцінювання ефективності державного механізму реагування на загрози національним інтересам України: монографія. Ситник Г. П., Абрамов В. І., Мандрагеля В. А. та ін. ; за заг. ред. Ситника Г. П. та Шипілової Л. М.. Київ : НАДУ, 2016. 190 с.
57. Методологія стратегічного планування в умовах глобальних загроз національній безпеці та міжнародній стабільності: монограф. Абрамов В. І., Запорожець Т. В., Марутян Р. Р. та ін.; за заг. ред. Шипілової Л. М. Київ : НАДУ, 2018. 232 с.
58. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 бер. 2019 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 365 с.
59. Нашинець-Наумова А. Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання: монографія. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 169 с.
60. Орел М. Г. Теоретичні основи державного управління у сфері політичної безпеки: монографія. Київ: Поліграф Плюс «Ц-СІ», 2019. 320 с.

61. Панченко В. Управління інформаційною безпекою держави та підприємств: правові та організаційні аспекти. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 1 (21). С. 103-109.
62. Правові засади інформаційної безпеки України : монографія / Біленчук П. Д., Борисова Л. В., Неклонський І. М., Собина В. О.; за ред. Біленчука П. Д.. Харків, 2018. 289 с.
63. Правові основи воєнної безпеки України: монографія / Стрельцов Є. Л., Полторак С. Т., Аллеров Ю. В., Кривенко О. В., Богущкий П. П.: відп. ред. Стрельцов Є. Л.. Львів: НАСВ, 2016. 188 с.
64. Публічне управління та адміністрування у сфері національної безпеки: (системні, політичні та економічні аспекти): словник-довідник / Завгородня С. П., Орел М. Г., Ситник Г. П. /за заг. ред. Неліпи Д. В., Романенка Є. О., Ситника Г. П.. Київ : Видавець Кравченко Я. О. 2020. 380 с.
65. Публічне управління та національна безпека : монографія / Михненко А. М., Грущинська Н. М., Нестеряк Ю. В., Жовнірчик Я. Ф., Дейнега І. І., Приходько В. П., Ніжніков М. Л., Макаренко Е. М., Полішук О. В., Чібісова І. В.; за ред. д-ра іст. наук, проф. Михненка А. М. і д-ра екон. наук, доц. Грущинської Н. М.. Київ : НАУ, 2019. 340 с.
66. Пучков О. О. Правопорядок у сфері національної безпеки сучасної України : монографія. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 208 с.
67. Сектор безпеки і оборони України: теорія, стратегія, практика: монографія / Саганюк Ф. В., Устименко О. В., Лобко М. М. та ін. Київ : Академпрес, 2017. 182 с.
68. Сидорчук О. Г. Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення : монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 492 с.
69. Тінізація економіки в Україні: причини та напрями подолання: монографія / Онищенко В. О., Козаченко Г. В., Погорелов Ю. С., Рудніченко Є. М., Онищенко С. В., Кравченко М. В., Лапінський І. Е.; за заг. ред. Онищенко В. О., Козаченко Г. В. Полтава: ПолтНТУ, 2016. 324 с.
70. Тітко Е. В. Національна та міжнародна безпека в контексті захисту прав людини в умовах сьогодення. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2016. № 2 (12). С. 126-138. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fmpp_2016_2_12. (дата звернення: 04.10.2022).
71. Утенкова К. О. Економічна безпека як складова національної безпеки України. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Сер. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2019. № 9. С. 133-144. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhMv_2019_9_19. (дата звернення: 04.10.2022).
72. Филипець З. Б. Особливості науково-технологічного розвитку України в контексті економічної безпеки. Вісник асоціації докторів філософії України. Львів: Видавництво «Фенікс-плюс». 2015. № 1. С. 45-49.
73. Харазішвілі Ю. М. Системна безпека сталого розвитку: інструментарій оцінки, резерви та стратегічні сценарії реалізації: монографія. Київ : НАН, 2019. 304 с.

ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ

ТЕМА: ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Навчальна дисципліна: Національна безпека.

Дата проведення: 11 жовтня 2022 рік, 4 пара (13.00-14.20).

Категорія здобувачів вищої освіти: студенти ОС «бакалавр» спеціальності 073 Менеджмент.

Навчальна мета: оволодіти знаннями про історичні аспекти становлення та розвитку економічної безпеки в Україні, визначити поняття «економічна безпека» та «економічна безпека держави», охарактеризувати категорійний апарат та розкрити базові елементи і структуру економічної безпеки держави.

Виховна мета: розвинути у студентів розуміння поняття економічної безпеки держави та основ її забезпечення.

Вид заняття: лекція.

Тип заняття: теоретичне.

Кількість аудиторних годин: 2 години.

Навчальне обладнання, ТЗН: комп'ютерна техніка та відповідне програмне забезпечення.

Наочні засоби: наочність викладення матеріалу забезпечується використанням схем, діаграм, таблиць та мультимедійним супроводженням окремих питань теми.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки: Державне та регіональне управління, Основи управління ризиками, Стратегічне управління, Соціально-економічний розвиток.

План лекції (навчальні питання):

1. Економічна безпека держави: історичні аспекти та організаційно-правові основи становлення і розвитку в Україні.
2. Економічна безпека як багаторівнева система.

3. Категоріальний апарат економічної безпеки та її базові елементи: економічні інтереси, загрози економічній безпеці, критерії та індикатори економічної безпеки.

Перелік рекомендованої літератури:

Основна:

Лисяк О. Економічна безпека держави в умовах її становлення. *Економічний аналіз*. 2021. Том 31. №1. С. 48-56.

Бандурка О. М. Економічна безпека України: загрози і виклики. Економічна безпека держави в контексті національних інтересів. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. 2021. С. 16-18.

Утенкова К. О. Економічна безпека як складова національної безпеки України. Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Сер. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2019. Вип. 9. С. 133-144.

Скорук О. В. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 3. С. 39-42.

Мандзіновська Х. О. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення. *Наукові записки. Економічні науки*. 2016. №2 (53). С. 159-166.

Додаткова:

Герасименко О. М. Концептуальні основи ефективної інтеграції управління ризиками у процесі забезпечення економічної безпеки підприємств як складової фінансової безпеки держави. *Управлінський аспект забезпечення фінансової безпеки України : монографія / за ред. О. В. Черевка Черкаси : Чабаненко Ю.А. 2018. С. 85-103.*

Герасименко О. М. Порівняльний аналіз методів та програмних методик ідентифікації, аналізу та оцінки ризиків у забезпеченні економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Випуск 6 (18). С. 109-113.

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

Вступ: До питання економічної безпеки ми фактично підходили через абсолютно усі складові і усі пункти забезпечення національної безпеки держави. Ми говорили про економічну безпеку коли намагалися пояснити суть національної безпеки, ми говорили про економічну безпеку коли розглядали Закон України «Про основи національної безпеки України», ми розглядали економічну безпеку коли безпосередньо вивчали стратегію національної безпеки і могли розуміти, що багато загроз, ризиків, які на разі супроводжують функціонування, розвиток або просто виживання у даній ситуації нашої країни пов'язані з економічними моментами.

1. Економічна безпека держави: історичні аспекти та організаційно-правові основи становлення і розвитку в Україні.

Правове регламентування становлення та розвитку економічної безпеки в Україні за хронологією нормативних документів

Дата	Нормативний документ	Основні положення
1996 р.	Конституція України	Запроваджено до нормативної лексики поняття «економічна безпека»; визначено, що забезпечення економічної безпеки (поряд із захистом суверенітету і територіальної цілісності України) є найважливішою функцією держави і справою всього українського народу.
1997 р.	Концепція (основи державної політики) національної безпеки України	Зазначено, що самозбереження і прогресивний розвиток України як суверенної держави залежать від здійснення цілеспрямованої політики щодо захисту її національних інтересів. Визначено сутність поняття «національна безпека», основні об'єкти національної безпеки та принципи її забезпечення; окреслено сутність та пріоритетні національні інтереси України, визначено основні загрози національній безпеці України, в т.ч., в економічній сфері; окреслено основні напрями державної політики національної безпеки України.
1998 р.	Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України»	Визначено правові засади організації та діяльності Ради національної безпеки і оборони України, її склад, структуру, компетенцію і функції.

2003 р.	Закон України «Про основи національної безпеки України»	Визначено основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів і гарантування в Україні безпеки особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності. Подано визначення термінів: «національна безпека», «національні інтереси», «загрози національній безпеці»; визначено правову основу національної безпеки, об'єкти національної безпеки, суб'єкти, їх функції та принципи забезпечення національної безпеки; окреслено пріоритетні національні інтереси та загрози національним інтересам і національній безпеці України; визначено основні напрями державної політики з питань національної безпеки.
2013 р. (2007 р.)	Методика розрахунку рівня економічної безпеки України	Визначено специфічний понятійний апарат з використанням невластивих класичній економічній науці термінів: «економічна безпека», «загрози економічній безпеці», «критерії економічної безпеки», «індикатори економічної безпеки», «оптимальні значення індикаторів», «порогові значення індикаторів», «граничні значення індикаторів», «макроекономічна безпека», «фінансова безпека», «бюджетна безпека», «валютна безпека», «грошово-кредитна безпека», «боргова безпека», «безпека страхового ринку», «безпека фондового ринку», «зовнішньоекономічна безпека», «інвестиційна безпека», «соціальна безпека» та ін. Окреслено підходи до визначення інтегрального індексу економічної безпеки.
2015 р. (2007 р.)	Стратегія національної безпеки України	Зазначено, що подальший розвиток і захист найвагоміших здобутків України потребує чіткої визначеності держави у стратегічних пріоритетах та цілях, які мають відповідати викликам і загрозам ХХІ століття, її взаємодії з сучасними системами міжнародної і регіональної безпеки. Визначено принципи, пріоритетні цілі, завдання та механізми забезпечення життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз; конкретизовано засади політики держави у сфері національної безпеки, у тому числі щодо забезпечення прийняттого рівня економічної безпеки.

2. Економічна безпека як багаторівнева система.

1. Економічна безпека – це стан держави, за яким вона забезпечена можливістю створення, розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку її економіки в майбутньому та в зростанні добробуту її мешканців.

2. Економічна безпека – це спроможність держави забезпечувати захист національних економічних інтересів від зовнішніх і внутрішніх загроз, здійснювати поступальний розвиток економіки з метою підтримання стабільності суспільства і достатнього оборонного потенціалу за будь-яких умов і варіантів розвитку подій.

3. Економічна безпека – це здатність економіки забезпечувати ефективно задоволення суспільних потреб на національному і міжнародному рівнях.

4. Економічна безпека – це сукупність умов і чинників, які забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність та сталість, здатність до постійного оновлення і самовдосконалення.

5. Економічна безпека – це спроможність держави самостійно виробляти й здійснювати власну економічну політику, а також визначати та реалізовувати власні національні інтереси.

6. Економічна безпека – це здатність національної економіки до розширеного відтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб власного населення і держави, протистояння дестабілізуючій дії чинників, що створюють загрозу нормальному розвитку країни, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання.

З позицій багатостороннього підходу визначення поняття «економічна безпека» нерозривно пов'язане з такими поняттями як:

- «інтереси» (національні, державні, індивідуальні, корпоративні, суспільні і т.д.);

- «стійкість» (національної економіки, економічного розвитку, соціально-економічної системи і т.д.);

- «незалежність» (економіки від зовнішніх ринків, вироблення національної економічної стратегії без зовнішнього впливу);

- «відтворення» (зважаючи на те, що головним життєво важливим інтересом в економічній сфері для суб'єкта будь-якого рівня – від особи до держави – є відтворення свого існування).

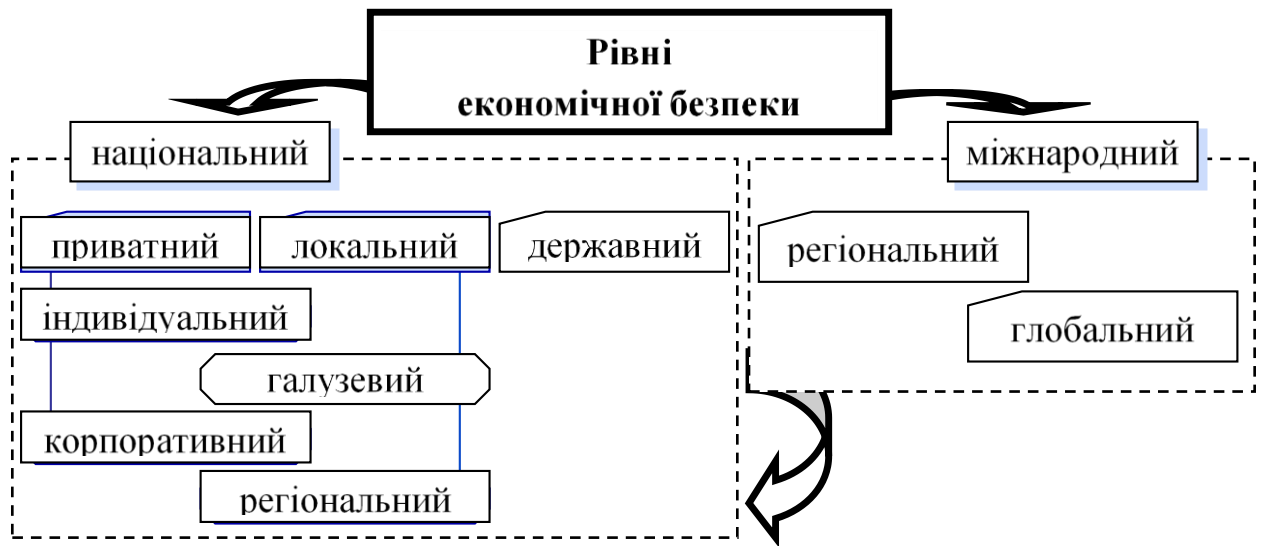

Рис. 1. Рівні економічної безпеки

3. Категоріальний апарат економічної безпеки та її базові елементи: економічні інтереси, загрози економічній безпеці, критерії та індикатори економічної безпеки.

Об'єктами національної економічної безпеки є держава, суспільство, домогосподарство, окремі громадяни, підприємства, установи, організації, окремі території, а також основні елементи економічної безпеки та економічна система в цілому.

Національні економічні інтереси – це життєво важливі матеріальні, інтелектуальні цінності, визначальні потреби суспільства і держави, реалізація яких гарантує економічний суверенітет держави, її незалежність у розробці економічної політики та реалізації управлінських рішень, стійкість національної економіки, її відтворення та прогресивний розвиток.

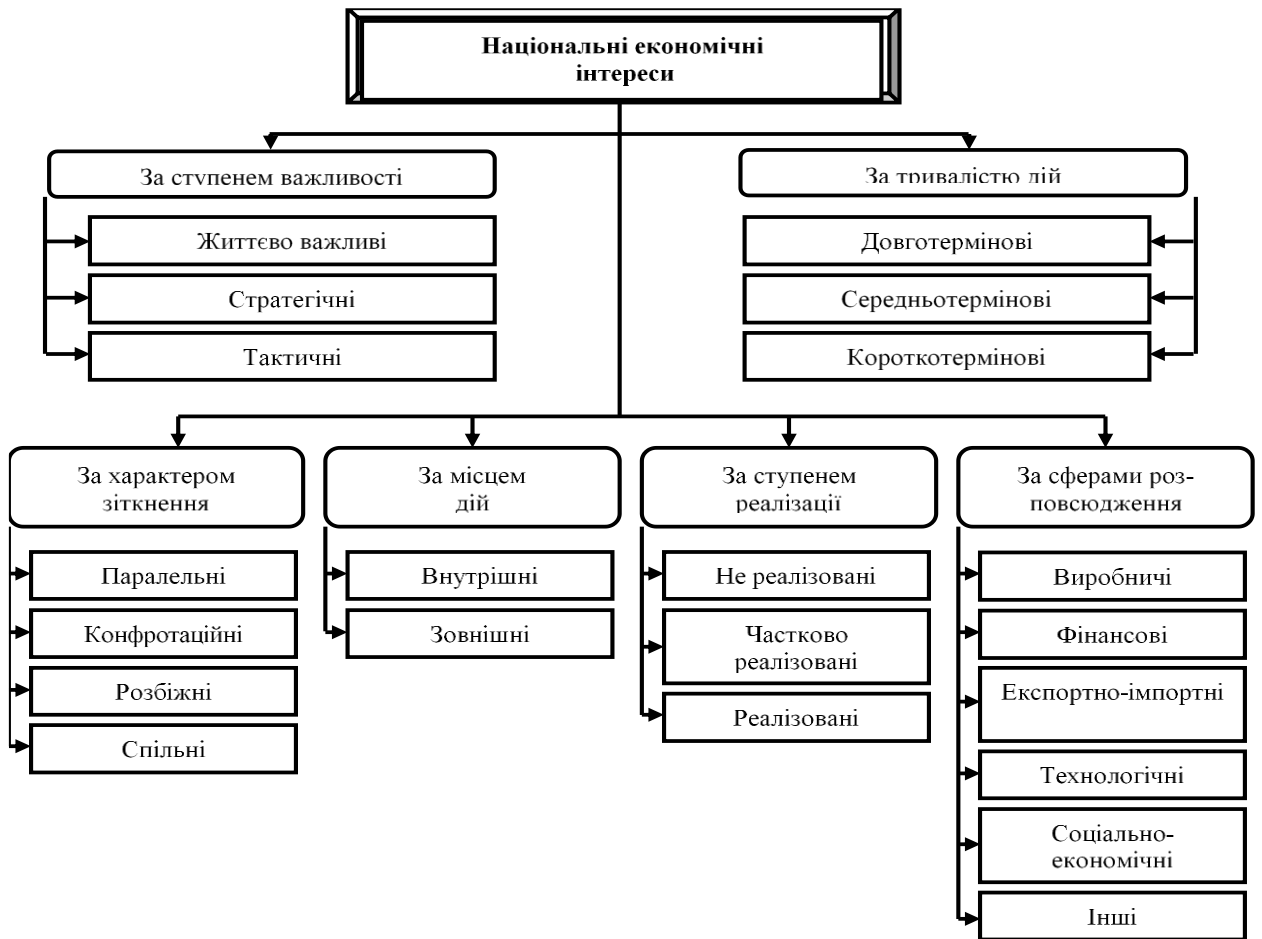

Рис. 2. Класифікація національних економічних інтересів

Загрози економічній безпеці – це сукупність наявних та потенційно можливих явищ і чинників, що створюють небезпеку для реалізації національних інтересів у економічній сфері.

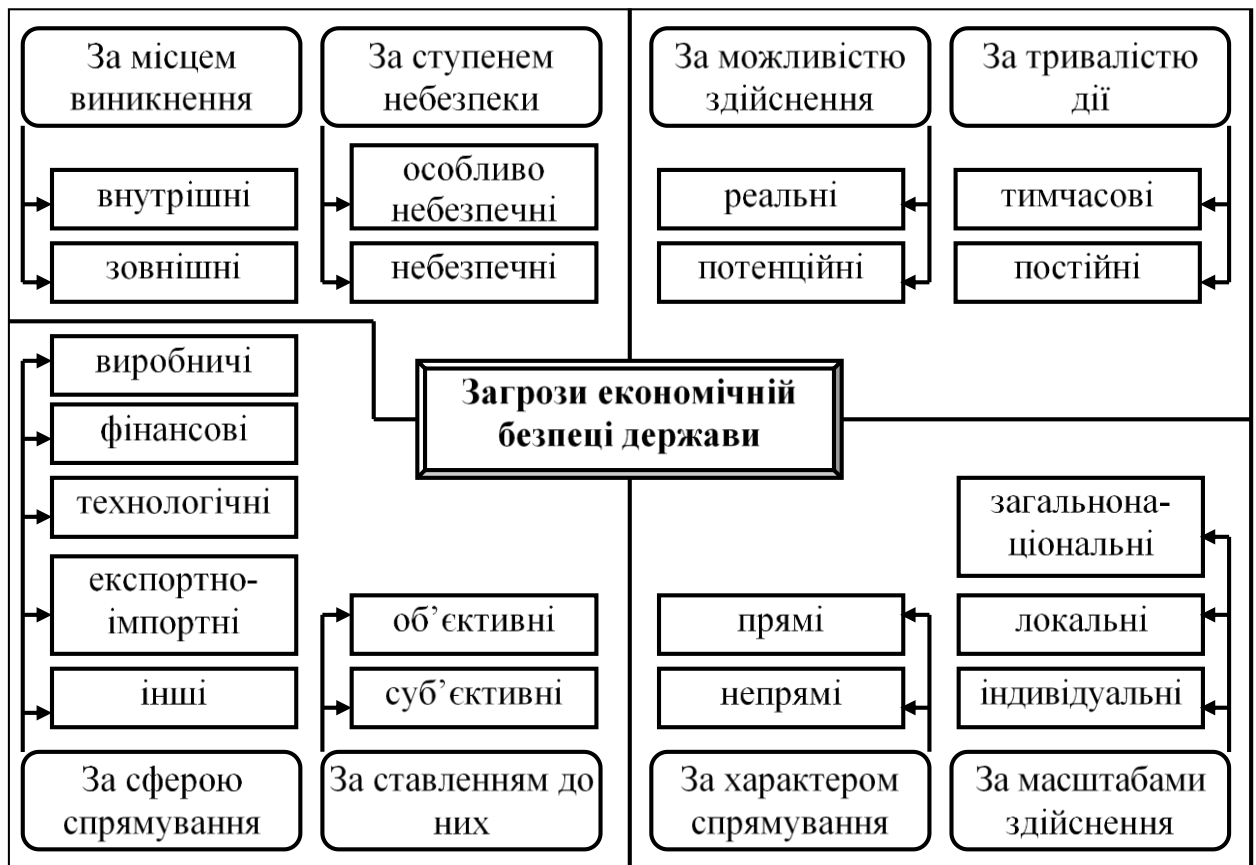

Рис. 3. Класифікація загроз економічній безпеці держави

Особливу увагу слід зосередити на таких загальних індикаторах економічної безпеки:

- валовий внутрішній продукт (ВВП);
- темп інфляції;
- дефіцит бюджету;
- рівень безробіття;
- економічне зростання;
- рівень та якість життя;
- енергетична залежність;
- інтегрованість у світову економіку;
- сальдо експорту-імпорту;
- стан демографічних процесів;
- державний внутрішній та зовнішній борги;
- рівень тінізації економіки.

Макроекономічна безпека — це стан економіки, при якому досягаються збалансованість макроекономічних відтворювальних пропорцій, стійкість економіки до внутрішніх та зовнішніх дестабілізуючих факторів та здатність до економічного розвитку.

Цей складник характеризується наступними індикаторами:

- узагальнена продуктивність (випуск на одиницю продуктивної потужності);
- темп приросту ВВП, %;
- рівень технології виробництва (частка ВВП у випуску):
- рівень тінізації економіки, % від офіційного ВВП;
- рівень використання потенційних можливостей (потенційного ВВП повного завантаження макрофакторів);
- рівень тіньового завантаження капіталу;
- рівень тіньового проміжного споживання, % до офіційного.

Інвестиційна безпека — це стан інвестування економіки (рівень національних та іноземних інвестицій), якій забезпечує довгострокову економічну динаміку та її розширене відтворення, раціональну реструктуризацію і технологічне переозброєння.

Цей складник характеризується наступними індикаторами:

- рівень інвестування (відношення валових інвестицій до ВВП), %;
- питома вага приросту прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) щодо ВВП, %;
- рівень оновлення основних засобів, %.

Інноваційна безпека — стан розвитку економіки, що дозволяє генерувати якісні зрушення у виробництві, протистояти зовнішнім технологічним загрозам та забезпечувати конкурентоспроможність країни на світовому ринку технологій.

Цей складник характеризується наступними індикаторами:

- рівень видатків на науково-технічні роботи, % від ВВП;
- темп науково-технологічного прогресу, % за рік;

- рівень фінансування інноваційної діяльності, % від ВВП;
- питома вага спеціалістів, що виконують науково-технічні роботи, осіб на 1000 зайнятих, %;
- питома вага підприємств, що займалися інноваційною діяльністю, у загальній кількості промислових підприємств, %;
- питома вага підприємств, що впроваджували інновації у загальній кількості промислових підприємств, %;
- питома вага реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції, %;
- ступень інноваційності соціально-економічного розвитку України, %.

Фінансова безпека — стан захищеності інтересів держави у фінансовій сфері, або такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, який гарантує спроможність держави формувати, зберігати від знецінення та використовувати фінансові ресурси для забезпечення соціально-економічного розвитку та обслуговування фінансових зобов'язань.

Цей складник характеризуються наступними індикаторами:

- рівень монетизації економіки, %, МЗ до ВВП;
- рівень зовнішнього боргу, % до ВВП;
- рівень внутрішнього боргу, % до ВВП;
- рівень валових міжнародних резервів НБУ (у місяцях імпорту):
- рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет (відношення доходів зведеного бюджету до ВВП);
- рівень дефіциту бюджету, % до ВВП;
- рівень трансфертів з державного бюджету щодо ВВП, %;
- рівень тінізації доходів зведеного бюджету, % до ВВП;
- інфляція (ІСЦ), приріст за рік, %;
- вартість банківських кредитів, % за рік;
- рівень кредитування реального сектору економіки, % до ВВП;
- частка кредитів у переробну промисловість у кредитуванні економіки, %.

Зовнішньоекономічна безпека — стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що свідчить про спроможність держави протистояти впливу зовнішніх загроз від негативних зовнішніх економічних чинників та мінімізувати заповідяні ними збитки, активно використовувати участь у світовому поділі праці для створення сприятливих умов розвитку експортного потенціалу і раціоналізації імпорту.

Цей складник характеризується наступними індикаторами:

- коефіцієнт відкритості економіки;
- рівень експортної залежності, % до ВВП;
- рівень імпоротної залежності, % до ВВП;
- коефіцієнт покриття експортом імпорту;
- рівень інноваційної продукції у товарному експорті, %;
- частка імпорту товарів у внутрішньому споживанні, %.

Соціальна безпека — стан соціальної сфери, при якому забезпечується високий і якісний рівень життя населення незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз.

Цей складник характеризується наступними індикаторами:

- рівень використання праці (відношення оптимального попиту на працю до її пропозиції);
- рівень оплати праці у випуску;
- рівень тіньової заробітної плати до офіційної;
- рівень тіньової зайнятості до загальної зайнятості;
- рівень видатків на освіту до ВВП, %;
- рівень видатків на охорону здоров'я до ВВП, %;
- відношення середньої заробітної плати до прожиткового мінімуму;
- питома вага заробітної плати у структурі доходів населення, %;
- рівень пенсійних видатків до ВВП, %;
- рівень дефіциту ПФ до ВВП, %.

Продовольча безпека — стан забезпечення населення продовольством на рівні, що гарантує кожній особі можливість повноцінного раціонального харчування якісними продуктами, задоволення дієтичних і специфічних смакових потреб населення.

Цей складник характеризується наступними індикаторами (споживання на одну особу/місяць, кг): добова калорійність харчування людини, тис. ккал; м'ясо і м'ясопродукти; молоко і молочні продукти; яйця, шт.; риба і рибопродукти; цукор; олія; картопля; овочі та баштанні; фрукти, ягоди, горіхи, виноград; хліб і хлібопродукти; виробництво зерна на одну особу за рік.

Демографічна безпека — стан захищеності основних життєво важливих демовідновлювальних процесів від реальних та потенційних загроз.

Мета демографічної безпеки - створення умов, достатніх для попередження і нейтралізації демографічних загроз. Цей складник характеризується наступними індикаторами:

- очікувана тривалість життя при народженні, років;
- коефіцієнт депопуляції;
- загальний коефіцієнт смертності населення (число померлих на 1000 осіб наявного населення), проміле;
- смертність немовлят (число дітей, померлих у віці до 1 року, на 1000 народжених), проміле;
- сумарний коефіцієнт народжуваності, проміле;
- захворюваність населення (кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань) на 100000 населення;
- демографічне навантаження непрацездатного населення до працездатного (ефективної чисельності платників страхових внесків), %.

Енергетична безпека — стан забезпечення економіки та населення джерелами енергії, який характеризується надійними, технічно безпечними та екологічно прийнятними умовами надходження паливно-енергетичних ресурсів.

Енергетична безпека включає наступні індикатори:

- енергоємність економіки, кг.не /\$ ВВП (за паритетом купівельної спроможності);
- рівень тіньового споживання паливо-енергетичних ресурсів (ПЕР), % ВВП);
- рівень інвестування підприємств паливно-енергетичного комплексу, % від випуску ПЕК;
- рівень оновлення основних засобів підприємств паливно-енергетичного комплексу;
- частка домінуючого паливного ресурсу у споживанні ПЕР (природний газ), %;
- частка імпорту газу з однієї країни у загальному обсязі його імпорту, %;
- частка імпорту нафти з однієї країни у загальному обсязі його імпорту, %;
- частка власних джерел у балансі ПЕР, %.

Висновок: Отже, економічна безпека є однією з найважливіших складових національної безпеки. Вона має дуже багато складових та показників. Якщо треба виявити, визначити якими показниками оцінити кожен з багатьох складових: економічну, фінансову, інвестиційну, макроекономічну, соціальну, демографічну, продовольчу ми дивимось методику оцінювання рівня економічної безпеки (сайт державної служби статистики України) і порівнюємо або з попередніми роками або з тими значеннями, індикаторами які дає нам методика або з показниками інших країн, але зважаємо на різницю розмірів, ресурсах і те що в цих країнах зараз не йде війна і т.д. У цілому як Ви побачили зі статистичних даних стан економічної безпеки України за різними складовими дуже часто був значно нижчим за мінімальні значення, але будемо сподіватись на швидке відновлення.

На наступному занятті ми розглянемо екологічну складову безпеки держави. Дякую за увагу! Чи є у Вас запитання по цій темі?

Перелік позитивних і дискусійних педагогічних аспектів проведення заняття

Позитивні аспекти:

- викладач вільно володіє матеріалом заняття;
- присутня мотивація та актуальність теми;
- викладач достатньо володіє методами активізації пізнавальної діяльності студентів на занятті;
- присутні логічні акценти на важливих питаннях навчального матеріалу;
- є прагнення не лише передати знання, а й навчити студентів самостійно здобувати їх;
- наявна диференціація навчання;
- самостійна, дослідницька робота студентів знаходить місце на занятті;
- особистісний підхід до процесу навчання;
- заняття достатньо забезпечене науково та методично;
- забезпеченість зв'язку з попереднім навчальним матеріалом, з суміжними дисциплінами та спеціальностями студентів;
- точність визначення понять, формулювання законів, правил, обґрунтування аргументів і висновків;
- використання інформаційних технологій та інших технічних засобів навчання, наочних посібників, дидактичних матеріалів.

Дискусійні аспекти:

- студенти при викладенні матеріалу пасивні;
- використання чату для запитань відволікає від дискусій;
- малоактивні при використанні програм Padlet, Miro, Mentimeter;
- відсутність інноваційних форм навчання;
- відсутня можливість аудиторного навчання.

Відгук про проведення заняття

Лекційне заняття на тему "Економічна безпека держави" розпочалося власно із ознайомленням теми заняття та основних питань які підлягають розумінню. Були підготовлені запитання для студентів по темі лекції для того щоб з'ясувати на початку заняття чи розуміють студенти тему, яка буде розігруватися.

Основні питання, що були розкриті відповідями екскадуу дисципліни "Національна безпека". У рамках тематички лекційного заняття викладачем було розкрито основні історичні аспекти становлення і розвитку економічної безпеки України, сутність та категоричний апарат економічної безпеки держави.

Виклад матеріалу під час заняття був логічним та послідовним. Загосова Наталія Володимирівна вміло поєднала елементи безпеки з міжнародною презентацією у основних питаннях теми для ефективного сприйняття матеріалу студентами. Викладач вміло володіла матеріалом, було підібрано цікавішої наукової матері, що дозволив застосувати прийоми реферів, діалогу, дискусії, пояснення та збіркові епітети увагу слухачів протягом всього заняття.

Окрім того, викладач постійно заохочала студентів до активної участі у лекції, використовуючи участь методичні прийоми та захоплювальні епітети. Спілкування зі студентами проходило у спокійній та дружній атмосфері, студенти з цікавістю слухали матеріал, який давав викладач та задавали запитання по ходу лекції. На всі запитання викладача студенти відповідали детально, активно висловлюючи свою думку.

Лекційне заняття проведено на високому навчально-методичному рівні: оверсало еквівалентні відомості, зокрема відзначаю професіоналізм та широкі ерудицію викладача, вміння зосередити увагу слухачів на основних положеннях матеріалу лекції, створити творчу та робочу атмосферу.

Аспірант
кафедри менеджменту та економічної безпеки

(підпис)

(прізвище, ініціали)

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ТА КІБЕРБЕЗПЕКА УКРАЇНИ

Підготувала: аспірантка кафедри менеджменту та економічної безпеки
2-го року навчання
спеціальності 073 Менеджмент
Рябуха Ольга Олегівна

ЗМІСТ

1. Теоретико-правові основи забезпечення інформаційної безпеки та кібербезпеки України
2. Загрози та шляхи забезпечення інформаційної безпеки та кібербезпеки України
3. Інформаційна війна
4. Цифрові права та цифрова грамотність

1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

28 січня – Міжнародний День захисту персональних даних

Саме у цей день у країнах Європи починаючи з 2007 року відповідно до рішення Комітету міністрів Ради Європи відзначається Міжнародний день захисту персональних даних (Data Protection Day).

День було встановлено для того, щоб користувачі мережі не забували про дотримання правил поведінки в інтернеті, які допомагають убезпечити їх віртуальне і реальне життя.

1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Інформаційна безпека — це стан захищеності систем передавання, опрацювання та зберігання даних, при якому забезпечено конфіденційність, доступність і цілісність даних.

Також під *інформаційною безпекою* розуміють комплекс заходів, спрямованих на забезпечення захищеності даних від несанкціонованого доступу, використання, оприлюднення, внесення змін чи знищення.

У лютому 2017 року указом Президента України була затверджена *Доктрина інформаційної безпеки України*, яка визначає національні інтереси України в інформаційній сфері, загрози їх реалізації, напрями і пріоритети державної політики в інформаційній сфері.

1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Енциклопедичне трактування

Кібернетика – наука про управління, зв'язки і переробку інформації.

Основний об'єкт дослідження – так звані кібернетичні системи, що розглядаються абстрактно, незалежно від їх матеріальної природи.

Приклади кібернетичних систем – автоматичні регулятори у техніці, ЕОМ, людський мозок, біологічні популяції, людське суспільство. Кожна така система є множиною взаємопов'язаних об'єктів (елементів системи), здатних сприймати, запам'ятовувати та переробляти інформацію, а також обмінюватися нею.

1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сутність поняття *«кібернетика»* напряду вказує на об'єктність небезпеки.

Вже з визначення поняття *«кібернетика»* можна стверджувати, що будь-які процеси, які пов'язані управлінням, зв'язками та переробкою інформації вже, апріорі, є потенційно небезпечними.

У науковій, спеціалізованій та публіцистичній літературі, офіційних документах, особливо останнім часом, ми зустрічаємося з двома термінами – *«інформаційна безпека»* та *«кібербезпека»*.

1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Найчастіше термін «кібербезпека» застосовується у Сполучених Штатах Америки, країнах-членах ЄС, країнах Азійського континенту та Тихоокеанського регіону. У цих країнах термін «інформаційна безпека» майже повністю не застосовується.

В Україні навпаки, до останнього часу, найбільше поширеним і поки залишається термін «інформаційна безпека».

1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Кібербезпека – це такий стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави в умовах використання комп'ютерних систем та/або телекомунікаційних мереж, за якого *мінімізується завдання їм шкоди через:*

- неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується;
- негативний інформаційний вплив;
- негативні наслідки функціонування інформаційних технологій;
- несанкціоноване поширення, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації.

1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Правова основа забезпечення кібербезпеки України

Правову основу забезпечення кібербезпеки України становлять Конституція України, закони України щодо основ національної безпеки, захисту державних інформаційних ресурсів та інформації, Конвенція про кіберзлочинність та інші міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою України, укази Президента України, акти Кабінету Міністрів України, а також інші нормативно-правові акти, що приймаються на виконання законів України.

1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Згідно із Законом України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» *кібербезпека* визначена як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору, за якої забезпечуються сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національній безпеці України у кіберпросторі.

1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» визначає й інші терміни:

Кіберзагроза - наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України у кіберпросторі;

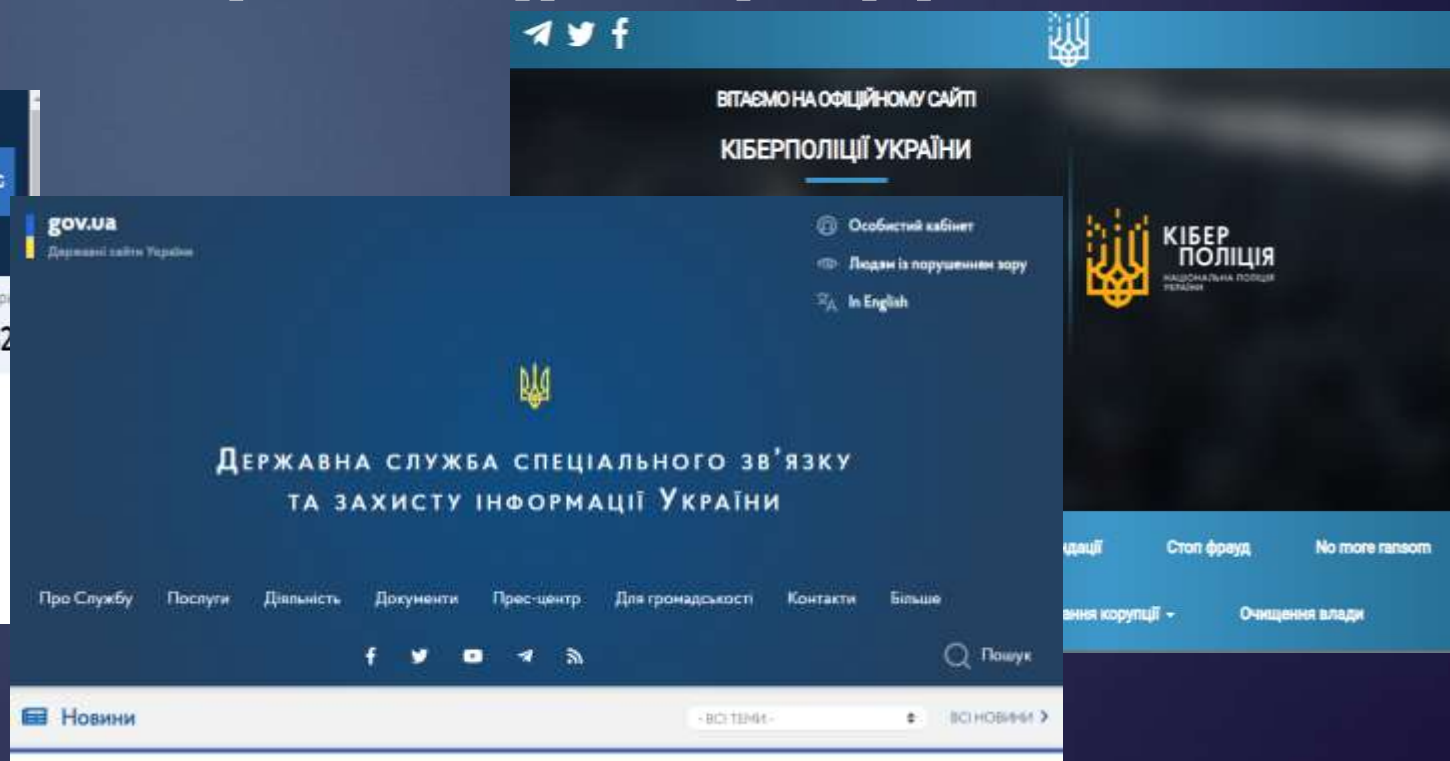
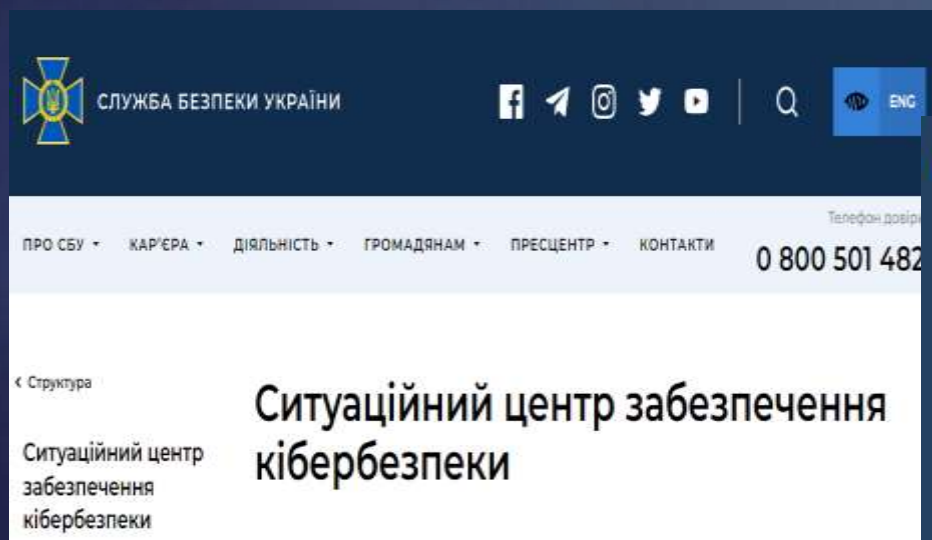
Кіберрозвідка - діяльність, що здійснюється розвідувальними органами у кіберпросторі або з його використанням;

Кібертероризм - терористична діяльність, що здійснюється у кіберпросторі або з його використанням;

Кібершпигунство - шпигунство, що здійснюється у кіберпросторі або з його використанням.

1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Основними суб'єктами забезпечення кібербезпеки в Україні, відповідно до визначених законом завдань є: СБУ, Держспецзв'язку та Кіберполіція (у співпраці з Міністерством цифрової трансформації України).

2. ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

З технічної точки зору, залежно від результату шкідливих дій, можна виділити такі *види загроз інформаційній безпеці*:

отримання
несанкціонованого
доступу до
секретних або
конфіденційних
даних

порушення або
повне
припинення
роботи
комп'ютерної
інформаційної
системи

отримання
несанкціонованого
доступу до
керування роботою
комп'ютерної
інформаційної
системи

знищення та
спотворення
даних

2. ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Загрози інформаційній безпеці

- *несанкціонований доступ до інформаційних ресурсів та інформаційно-телекомунікаційних систем*, наприклад у результаті цілеспрямованої хакерської атаки — дій, що спрямовані на порушення штатного режиму функціонування системи, порушення доступності її сервісів, отримання несанкціонованого доступу до конфіденційних відомостей, порушення цілісності даних тощо.

- *потрапляння в інформаційну систему шкідливого програмного забезпечення:*

- вірусів;
- мережеских хробаків;
- троянських програм;
- клавіатурних шпигунів;
- рекламних систем та ін.

2. ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Загрози інформаційній безпеці

- *інтернет-шахрайство*, наприклад *фішинг* — вид шахрайства, метою якого є виманювання персональних даних у клієнтів онлайн-аукціонів, сервісів з переказу або обміну валюти, інтернет-магазинів тощо.

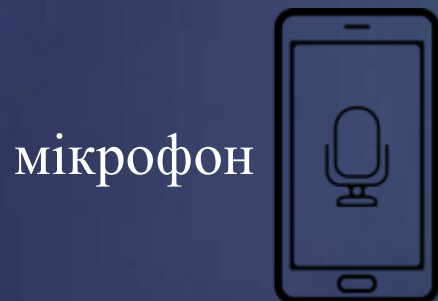
- потрапляння комп'ютера до *ботнет-мережі* (англ. botnet від robot і network — робот і мережа) через приховане встановлення програмного забезпечення, яке використовується зловмисником для виконання певних, найчастіше протиправних, дій з використанням ресурсів інфікованих комп'ютерів.

- *«крадіжка особистості»* (англ. Identity Theft — крадіжка персональних даних) — несанкціоноване заволодіння персональними даними особи, що дає можливість зловмиснику здійснювати діяльність від її імені.

2. ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Для смартфонів характерні ті самі загрози, що і для стаціонарних комп'ютерів: віруси, троянські програми, мережеві хробаки, рекламні модулі, також смартфони можуть потрапити до ботнет-мережі.

Найчастіше смартфон постійно увімкнений, має підключення до мережі Інтернет, завжди розташований поруч із власником, містить різноманітні пристрої введення/виведення:

Зі смартфоном нерідко зв'язані грошові рахунки — в оператора мобільного зв'язку або банківські рахунки. Усе це підсилює небезпеку.

2. ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Загрози для мобільних пристроїв

Існують шпигунські програми, які зловмисники використовують для шпигування за користувачем смартфона. Використовуючи їх, можна:

перехоплювати повідомлення про всі здійснені дзвінки

показувати вміст СМС-листування

показувати дані про відвідані сайти

знімати камерою телефона оточення користувача

визначати його місце розташування

включати мікрофон і записувати всі розмови

2. ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Загрози для мобільних пристроїв

Ще один аспект загроз для користувачів мобільних телефонів полягає *в роботі з платними послугами*.

Підписка з використанням СМС на онлайн-гру, певний сайт, будь-який сервіс, який вимагає регулярну оплату, можуть призводити до списування з рахунку значних коштів. Іноді такі СМС можуть надсилатися троянськими програмами.

2. ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Правила безпечної роботи в інтернеті

Для того щоб максимально уникнути загроз під час роботи в Інтернеті, варто дотримуватися певних правил.

Наведемо поради, що надані CERT-UA (англ. Computer Emergency Response Team of Ukraine — команда України з реагування на комп'ютерні надзвичайні події): спеціалізованим структурним підрозділом Державного центру кіберзахисту та протидії кіберзагрозам Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України (cert.gov.ua).

2. ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Правила безпечної роботи в інтернеті

Поради, що надані CERT-UA:

1. Використовуйте тільки ліцензійне програмне забезпечення. Установлюйте програми тільки з офіційних джерел. Перед установленням читайте відгуки інших користувачів, якщо вони доступні.

2. Установлюйте та оновлюйте антивірусне програмне забезпечення як на стаціонарні, так і на мобільні комп'ютери. Бажано, щоб оновлення антивірусних баз здійснювалося регулярно та автоматично.

3. Завжди встановлюйте оновлення операційної системи та іншого програмного забезпечення.

2. ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Правила безпечної роботи в інтернеті

Поради, що надані CERT-UA:

4. Використовуйте надійні паролі. Не використовуйте на різних інтернет-ресурсах один і той самий пароль, змінюйте його регулярно.

5. Приєднуйтеся тільки до перевірених Wi-Fi-мереж. Не відправляйте важливі дані (дані кредитних карток, онлайн-банкінгу тощо) через публічні та незахищені Wi-Fi-мережі.

6. Установіть фільтр спливаючих вікон у браузері.

7. Перевіряйте сертифікат безпеки сайтів у вигляді замка в адресному рядку браузера та URL-адреси веб-сайтів, щоб визначити, чи не підроблений сайт ви відвідуєте.

2. ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Правила безпечної роботи в інтернеті

Поради, що надані CERT-UA:

8. Не відкривайте повідомлення електронної пошти від невідомих вам осіб і прикріплені до них файли, яких ви не очікуєте.

9. Подумайте про можливі ризики для вас перед тим, як викласти щось у мережу Інтернет. Дуже легко розмістити дані в мережі Інтернет, але дуже складно їх видалити з неї.

10. Створюйте резервні копії важливих для вас даних, зберігайте їх на носіях даних, відключених від мережі Інтернет.

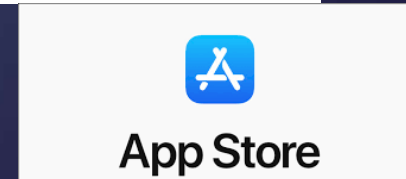

2. ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Правила безпечної роботи в інтернеті

Також для дуже важливих акаунтів використовуються унікальні зовнішні накопичувачі та зчитувачі біометричних даних. Для користувачів смартфонів є окремі рекомендації:

- не телефонуйте на незнайомі номери;
- уважно контролюйте послуги, на які ви підписуєтеся;
- встановлюйте мобільні додатки лише з офіційних магазинів: Play. Market (Android), App. Store (i. OS);
- уважно стежте за тим, які дозволи вимагає програма під час встановлення та оновлення програмного забезпечення на мобільних пристроях.

2. ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА КІБЕРБЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Засади політики забезпечення інформаційної безпеки в Україні:

1. Обмеження доступу до інформаційного ресурсу є винятком із загального принципу відкритості інформації й реалізується тільки відповідно до чинного законодавства.

2. Суб'єкти, які збирають, накопичують і обробляють персональні дані й конфіденційну інформацію, несуть відповідальність перед законом за збереження і використання.

3. Держава забезпечує захист суспільства від хибної, викривленої і недостовірної інформації, що надходить через засоби масової інформації.

4. Держава реалізує контроль за створенням і використанням засобів захисту інформації шляхом їхньої обов'язкової сертифікації та ліцензування діяльності в галузі захисту інформації.

5. Держава сприяє всебічному розвитку української мови як основного інструменту перетворення накопичених людством знань в інформаційний ресурс України.

3. ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА

Інформаційна війна – використання і управління інформацією з метою набуття конкурентоздатної переваги над супротивником.

Сучасні теоретики інформаційної війни за аналогією з методом гіпнозу пропонують таку концептуальну схему інформаційного протиборства:

1) *розслабити суспільство* - вселяти через ЗМІ, що ворогів більше немає і не буде, і для відволікання обговорювати окремі історичні періоди, інтереси окремих малих народностей (мета: суспільство як ціле повинно зникнути в якості об'єкта свідомості);

2) *змусити суспільство слухати тільки противника*, наприклад через пропаганду його способу життя, виключивши досвід будь-яких інших країн і народів;

3. ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА

3) змусити суспільство не розмірковувати над тим, що говорить супротивник, а для цього виключити з ЗМІ серйозні аналітичні передачі, зробивши акцент на яскравих розважальних шоу;

4) зосередити увагу громадськості на якомусь окремому предметі, крім спрямованого маніпуляційного потоку, наприклад на тероризмі, щоб підсистема захисту, відповідальна за обробку інформації, не виконувала свою функцію і як би розбудовувалася;

5) постійно вселяти, що саме суспільство стає все краще і краще, щоб знизити здатність людей до критичного аналізу.

Мета подібних маніпуляцій - створення пасивного стану суспільної свідомості, при якому зберігається можливість залежно від інформаційного впливу супротивника.

3. ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА

Інформаційна зброя: «війна ікон»

Питання про те, що являє собою інформаційна зброя, заслуговує окремої уваги. Багато експертів вважають, що *інформаційна зброя*:

- це кошти спотворення, знищення та розкрадання інформації;
- засоби подолання систем захисту;
- обмеження доступу окремих користувачів;
- дезорганізації дії технічних засобів, комп'ютерних систем.

Атакуючим інструментом інформаційної зброї вважають:

- комп'ютерні віруси;
- логічні бомби (програмні закладки);
- кошти придушення інформаційного обміну і фальсифікації інформації;
- засоби нейтралізації текстових програм;
- різного роду помилки, свідомо вводяться в програмне забезпечення.

3. ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА

Послідовними, типовими складовими етапами гібридної війни було визначено:

- інноваційну агресію (кібервійна, економічний тиск, інформаційно-психологічні атаки тощо);
- застосування нерегулярних збройних формувань або приватних армій (повстанський, партизанський рух, тероризм);
- офіційні військові дії або демонстрація сили (ідентифікована уніформа, зброя, офіційне визнання участі у конфлікті).

3. ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА

Перший етап гібридної війни починається з інноваційних агресій, які зазвичай мають прихований характер.

Не завжди можна простежити акт агресії у просуванні ЗМІ, які здійснюють боротьбу за цільові аудиторії та зони впливу, що можуть поширюватися на сусідні держави та навіть окремі континенти.

Етап інноваційної агресії іноді може бути розтягненим на роки і десятиліття. Класичним прикладом тому може бути така агресія росії проти України. Типовими ознаками її були газові і торговельні війни, намагання захопити стратегічні підприємства, поширити вплив власних ЗМІ, тиск на політичному рівні в питаннях захисту прав російськомовного населення, просування елементів кацапської культури (кіно, література, твори мистецтва тощо).

Саме на цьому етапі відбувається закладання конкретних масових психологічних установок, які згодом, у моменти переходу конфлікту до відкритої фази, використовують для послаблення сторони, проти якої здійснюється агресія.

3. ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА

Другий етап гібридної війни набуває характеру певної відкритості, коли вже стає зрозумілим, хто є ініціатором агресії, втім, із наведенням доказів в цьому випадку доволі складно, бо атакуюча сторона не розкриває остаточно своїх карт.

На цьому етапі головними засобами здійснення гібридної агресії є такі:

- створення атмосфери бездуховності, накручування конфліктних ситуацій, знищення авторитету державної влади;
- дестабілізація політичної ситуації (конфлікти, репресії, терор);
- блокування інформаційної діяльності органів центральної влади та місцевого самоврядування;
- підрив авторитету та дискредитація органів державної влади усіх рівнів;
- провокування соціальних, політичних, національних, релігійних зіткнень — аж до розв'язання громадянської війни;
- ініціювання масових протестних акцій та безладів на вулицях, погромів офіційних установ та громадських структур.

3. ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА

Правила поводження з інформацією під час війни:

1. Споживайте інформацію лише з офіційних джерел:

Закликаємо користуватися лише перевіреною інформацією з офіційних джерел та не поширювати чутки. Адже більшість брехливих повідомлень – це частина продуманої інформаційної війни проти України.

Найпоширеніші ФЕЙКИ (за інформацією СБУ):

- будь-які заяви про «капітуляцію». Навіть якщо вони супроводжуються змонтованими відео чи фото. Це цілковита фабрикація;
- повідомлення, що ніби СБУ вимагає від українців перейти за посиланням, щоб «пройти перевірку». Це посилання схоже на адресу сайту СБУ, але воно фейкове;
- повідомлення про те, що всі розмови зараз записуються чи прослуховуються, та про те, що будуть запроваджені «нові комунікації». Це фейк;
- чутки про те, що вночі треба вимкнути всі електроприлади та до нуля знизити споживання електроенергії в оселях. Наче через підключення нашої енергомережі до європейської системи. Це також брехня;
- масові повідомлення про нібито наказ Міністерства охорони здоров'я щодо евакуації. Майже завжди такі заяви надходять від окупантів. Вони таким чином формують собі «живий щит», відводячи від себе вогонь.

3. ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА

2. Не допомагайте ворогу!

- не поширюйте інформацію про переміщення українських військ;
- жодних цифр і термінів щодо кількості військових і техніки;
- жодних номерів частин, типів військових підрозділів (нічого типу «9 рота», «6 окремий батальйон», «танкова бригада»);
- жодних бортових номерів або номерних знаків в кадрі навіть на пів секунди;
- жодних прізвищ офіцерів або відомих блогерів на гарячих точках або на віддалених географічно пунктах – по цьому можна відслідкувати переміщення частин або прив'язувати блогерів до завдань;
- жодних вказівників населених пунктів з відстанями, дорожніх знаків про річки, туристичні місця, тощо – говоріть про Полтавщину, Харківщину, на крайній випадок – про вже відомі події типу «нафтобаза під Черніговом»;
- не демонструйте знаки ідентифікації – типу пов'язок на руці або позначок на транспорті;
- не подавайте інформації про скупчення людей будь-де – від вокзалів до трас;
- не демонструйте місць уражень в той момент, коли це сталося - вас використають як наводчика;
- не діліться неперевіреною інформацією про перебіг бойових дій. Такі дані мають лише органи безпеки та оборони України.

3. ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА

3. Якщо ви побачили ворожі ДРГ або диверсантів:

- запам'ятайте їхні прикмети (одяг, зовнішність, фізичні особливості);
- в жодному разі не робіть фото/відеофіксацію цих людей;
- не показуйте їм документи, не підказуйте дорогу;
- не давайте телефон для дзвінка, а якщо можливість відмовити відсутня, то зафіксуйте номер, на який вони телефонували;
- усіма доступними способами інформуйте СБУ про час та місце, де ви бачили імовірних диверсантів, а також їхню кількість, зміст розмови, номери, колір та марки автівок, напрямок руху, прикмети.

Одразу повідомляйте:

- до офіційного чат-бота СБУ або в [Telegram @stop_russian_war_bot](https://t.me/stop_russian_war_bot)
- на контактні телефони тероборони у вашому регіоні або за телефоном **102**
- якщо поруч є представники тероборони чи правоохоронців – спробуйте затримати диверсантів.

Робити це варто лише у випадку, якщо ви впевнені у своїх силах і маєте численну перевагу над ворогом.

4. ЦИФРОВІ ПРАВА ТА ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ

Цифрова грамотність – навичка, без якої у ХХІ столітті бути неможливо. Реальність вимагає від нас швидкої адаптації, прийняття викликів та бажання вчитися.

Цифрова грамотність - здатність працювати індивідуально або колективно, використовуючи ресурси, інструменти, процеси і системи, які відповідають за оцінювання інформації, отриманої через медіа-ресурси, і використовувати таку інформацію для вирішення проблем, здобуття знань.

4. ЦИФРОВІ ПРАВА ТА ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ

*Загальноєвропейські стандарти викладання та оцінки
цифрової компетентності:*

- *Європейські комп'ютерні права (ECDL / ICDL).*
Сертифікати діють майже в усіх європейських країнах. Організація акредитує екзаменаційні центри — компанії, школи, неурядові організації, які проводять іспити на основі франчайзингу. Навчальний план складається з 18 модулів на трьох рівнях: базовий, середній та вдосконалений. Міністерство цифрової трансформації вже на зв'язку з цією організацією і шукає потенційні точки співпраці.

4. ЦИФРОВІ ПРАВА ТА ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ

- *Рамка цифрової компетентності для громадян (DigComp).*
Створена Об'єднаним дослідницьким центром Єврокомісії. Остання версія цієї рамки передбачає вісім рівнів кваліфікації. Спираючись на неї, буде створено перший український базовий курс цифрової грамотності.
- *Показник цифрової економіки та суспільства (DESI).*
Дозволяє порівнювати європейські країни за індикатором цифрових навичок. Однак не підходить для сертифікації навичок, навчання чи досліджень.

4. ЦИФРОВІ ПРАВА ТА ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ

- *Європейська сертифікація фахівців з інформатики (EUCIP)*. Спрямована на фахівців з інформатики і використовується навчальними закладами професійної освіти, а також професійними органами з акредитації для розробки та сертифікації навчальних програм.

- *Рамка електронної компетенції (eCF)*. Має статус офіційної європейської норми. Для фахівців у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Складається з 40 компетенцій, що застосовуються на робочому місці. Підходить для використання транснаціональними корпораціями, малими та середніми підприємствами, навчальними закладами тощо.

4. ЦИФРОВІ ПРАВА ТА ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ

Натомість в Україні не було жодних досліджень цифрової грамотності на національному рівні. Адже була відсутня комплексна та стратегічна система розвитку цього питання. Якість користування цифровим середовищем фактично залишалась поза увагою держави. Європарламент і Рада Європи ще в 2006 році визначили цифрову компетентність як одну з восьми ключових компетенцій, якою має володіти кожен європейський громадянин.

Відтоді Об'єднаний дослідницький центр Єврокомісії виокремив напрям досліджень *«Навчання та навички для цифрової епохи»* і в рамках цього напряму підготував більше 20 досліджень і більше 100 публікацій. А статистична організація Евростат щорічно збирає та публікує інформацію про цифрову економіку та суспільство, включаючи показники володіння цифровими навичками. І якщо в ЄС 44% громадян не володіють базовими цифровими навичками, то цікаво дізнатися, який показник в Україні.

4. ЦИФРОВІ ПРАВА ТА ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ

Цифрова грамотність необхідна кожному через 5 основних причин:

1. «Держава в смартфоні» та комфортне проживання в країні. Означає велику кількість сервісів онлайн. Більше не треба витрачати свій час на стояння в черзі. Онлайн-послуги — це комфорт, зручність, економія часу.

2. Особистий розвиток та вирішення особистих потреб.

3. Конкурентоспроможність на ринку праці. Володіючи цифровою грамотністю, у людини з'являється більше шансів на працевлаштування. Більше шансів на підйом кар'єрними сходами.

4. ЦИФРОВІ ПРАВА ТА ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ

4. Безперервне навчання. Завдяки цифровій грамотності, кожен зможе вдосконалювати себе щодня. Проходити онлайн-курси і тренінги. Ефективніше вивчати іноземні мови. Поповнювати власні знання, здобувати нові навички.

5. Онлайн-безпека. Буде розуміння як уберегти свій акаунт та облікові записи від злону зловмисниками, як захиститися від потрапляння вірусів на свій пристрій.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

Відгук про проведення заняття

Лекція розпочалася своєчасно, проходила в он-лайн форматі. Лектор (лектор) представив тему, вкотре ми прислухалися, прослідкували, щоб камери у студентів були ввімкнені, а мікрофони - вимкнені. Лекція супроводжувалася еківоційними презентаційними матеріалами. Студентам можна жарувати запитання, підписувати руки, або висловлювати гом. Як це запитання у гомі лектор дав відповідь наприкладні запитання.

Форматом варто охарактеризувати лекцію презентаційні матеріали. Лектор мав головний висновок, висловлював гарнітуру для аудиторії перерви думку, і камера була постійно ввімкненою. Також висновок матеріалу, історичні були призначені для сприйняття.

Лекція була проведена чармальною, українською мовою, без шумів. Тимчасово для перерви лекційною матеріалу була чармально структурована, не всі запитання лекції були проговорені досконало крім якості слів. Словари терміном мав надати, і багато термінологічне лекції була у студентів. Зверну до перерви ми мали курс.

В цілому, лекція з виконаннями. Найголовніше було, що була проведена для чкурсу студентів спеціальності «Вубливе управління та адміністрування» справи, на мні приємно вдалося і щодо професійної думки висловлювати, і можна жару організації. Дякуємо те що технічною супроводу.

Д.е.н., професор кафедри менеджменту

та економічної безпеки

Зачосова Н. В.

Відгук про проведення заняття

(з рекомендованою оцінкою, що використовується в ЧНУ ім. Б. Хмельницького)

Потребую до зважень педагогічної практики, я
маю зваження відати практичне заняття
на зваження дисципліни "Національна безпека
держави", яку проводив аспірантка Реджа Олена
Олівія на тему "Інформаційна безпека та
кібербезпека України".

Аспірантка потромила практичне заняття власне.
Вірною продемонструвала студентам, зробила перемислу
і продемонструвала практичне. Олена Олівія отримала
підвищене заняття та зваження і демонструвала
матеріал. Протягом заняття був потрійний
контакт із студентами.

Практичне заняття було проведено в онлайн
форматі, що дає змогу аспірантці продемонструвати
свої педагогічні здібності. Тема викладалась
українською мовою у діловому стилі. Зовнішній
відеоспівпраця зваження отримав стислий,
що підкреслював свою ефективність заняття.

Студенти потромили сприйняли його викладання.
Аспірантка продемонструвала узагальнені питання
які були отримані на потрійному занятті.

Потрійні заняття і продемонстрували матеріал,
який продемонструвала Реджа Олена Олівія,
як був дуже продемонструвала, фактично зваження
закреплювали на потрійній тематичній з
конкретними прикладами.

В процесі практичного заняття з дисципліни
"Національна безпека держави" отримав на
має потромили зваження. Олена Олівія продемонструвала
себе як ефективний співавтор у сфері інформаційно-
ної безпеки та безпеки держави в цілому.

Заняття продемонструвала на високому продемонструвала
рівні, що дає змогу продемонструвати аспірантці.

Кандидат економічних наук, доцент
кафедри менеджменту та економічної безпеки

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Відгук про проведення заняття

(з рекомендованою оцінкою, що використовується в ЧНУ ім. Б. Хмельницького)

Відвідала практичне заняття яке проводила аспірантка кафедри менеджменту та економічної безпеки Лебуня О.О. Заняття було з дисципліни "Національна безпека держави" у сфері з-ю через спеціальності "Публічне управління та адміністрування". Аспірантка розпочала практичне заняття вчасно. Представилася групі та об'яснила тему заняття: "Інформаційна безпека та кібербезпека України". Також аспірант оголосила всі перші питання які будуть розглядатися на практичному занятті. Лебуня О.О. відвідала присутніх на занятті. Аспірант мала презентаційний вишар, коректно спілкувалася зі студентами, спілкувалася вичисно державною мовою в діловому стилі. Студенти гарно та коректно сприймали новий вишар. Активно приймали участь в обговоренні питань які були зазвчені на початку заняття. Активно відповідала на питання які задавав вишарар. Самі задавали питання вишарару, на які вона досить топовно відповідала. Під час практичного заняття використовувалася сучасне мультимедійне обладнання на якому презентувалася майже з зазвченої теми. В цілому, практичне заняття з дисципліни "Національна безпека держави" справило на мене приємне враження. Аспірант проявила себе як кваліфікований, освічений вишарар і в новій сфері проявила себе як професіонал.

Доктор економічних наук, доцент
кафедри менеджменту та економічної безпеки

Гілоус С.Г.
(прізвище, ініціали)

СЕРТИФІКАТ

ЦЕЙ СЕРТИФІКАТ ЗАСВІДЧУЄ, ЩО

Рябуха Ольга Олегівна

успішно закінчив(ла) курс

Зміцнення викладання

та організаційного управління в університетах,

наданий викладачами курсу
через платформу масових відкритих онлайн-курсів **Prometheus**.

Старинська Наталя

Керівниця ГО «Вище»